

The Project Gutenberg eBook of De complete werken van Joost van Vondel. Het Pascha, by Joost van den Vondel and H. J. Allard

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: De complete werken van Joost van Vondel. Het Pascha

Author: Joost van den Vondel

Editor: H. J. Allard

Release Date: November 14, 2009 [EBook #30473]

Language: Dutch

Credits: Produced by Frank van Drogen and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DE COMPLETE WERKEN VAN JOOST VAN VONDEL. HET PASCHA ***

DE COMPLETE WERKEN VAN JOOST VAN VONDEL.

Het Pascha,

[Pg 6b]

OF

de Verlossing der kinderen Israëls uit Egypte;

TRAGICOMEDISCHER WIJZE, EEN IEDER TOT LEERING, OP 'T TOONEEL GESTELD.

De goede vind' mij goed,
De kwade straf en streng,
Wanneer ik d' een behoed',
En d' ander t' onderbreng'.

DE DICHTER WENSCHT DEN GOEDWILLIGEN LEZER HEIL EN ZALIGHEID.

De oude wijze Heidenen, aanmerkende den aard en de verdorvenheid des menschen, en ziende hoe traag vast^[1] een ieder was, om langs de trappen der deugden op te klimmen, en omhoog te stijgen in al hetgene wat loflijk en heerlijk bij hun mocht genaamd worden, als zijnde eenen al te steilen berg; zoo hebben zij in alle manieren getracht, door zekere middelen een ieder te brengen tot een goed, zedig, en natuurlijk burgerlijk leven; hetzij door eenige poëtische fabelen en versierde^[2] gedichten, of door andere bekwame regelen en wetten. Dan^[3] onder andere hebben zij voor goed ingezien de manier van eenige oude historiën of vergeten geschiedenissen wederom te ververschen, en vooral de wereld op het tooneel te stellen: om alzoo door zekere aardig toegemaakte^[4] beelden en personen, levendig uit te drukken en na te bootsen hetgeen tijd en oudheid, met veel verlopen eeuwen en afgemaaide jaren, bijkans uit het geheugen gewischt hadden, in voegen alsof die eerst tegenwoordig geschiedden. Waarin zij betoonden, hoe in 't einde alle goed zijn belooning, en alle kwaad zijn eigen straf veroorzaakt, opdat zelfs plumpe, ruwe en ongeleerde menschen, die al hoorende doof en al ziende blind waren, zonder bril mochten hun feilen als met den vinger aangewezen, en door sprekende letteren van gesierde figuren getemd en gezedigd werden, en alzoo volgens de spreuk Horatij^[5] het profijt met genoegen leeren. Want nademaal zij bevonden dat eenigen te kreupel^[6] waren, om te graven naar de kostelijke kleinodiën der leeringen en geheimenissen, die onder de schors van

gedroomde fabelen weggescholen en verborgen lagen, en hun^[7] van gretige zoekers en ijveraars gaarne wilden laten vinden, en dat den eenen op deze, den anderen op een andere wijze wilde geleerd en onderwezen zijn; zoo is het hun niet genoeg geweest, ofschoon de boeken van schoone lessen al vervuld waren, en geheel dik opgehoopt op malkanderen liggende eenen heerlijken winkel maakten, en of veel gulden redenen in koperplaten en marmarsteenen kunstig gegraveerd alsins in het voorhoofd van treffelijke gebouwen, de voorbijgangers al verbaasd ophielden; maar zij hebben ook daarbenevens, in groote bijzondere schouwplaatsen willen in het openbaar de schatten der filosofie in den schoot toewerpen dengenen die te achteloos waren om daarna^[8] te arbeiden en te streven: zij hebben met dit doen ook den geheelen stand en de conditie der wereld willen afbeelden, en die een iegelijk als een levende schoonverwige schilderij voor oogen stellen. Want waarbij mag het geheele tafereel of theater dezer wereld beter vergeleken worden, als^[9] bij een groot openbaar tooneel, daar vast een ieder gedurende den handwijlschen^[10] tijd van zijn vliënde leven, zijn eigen rol en personagië speelt. De een vertoogt^[11] zich daarop als koning, en neemt genoeg, met zijnen beparelden schepter of rijksstaf, veel koninkrijken en landen te gebied en te beheerschen, met een gouden kroon zijn koninglijk hoofd om te drukken^[12], en bekleed met een glansig luisterende^[13] purper zich te vertoonen op zijnen hoogen troon, voor wiens majesteit de onderdanen met grooten eerbied buigen en nedervallen. Een ander volgt den krijggod Mars, en al blaauw gehelmd steekt zijn paard met sporen, hebbende in de eene hand een tweesnijdend zwaard, in de andere een gevelde speer, rijdt alzoo midden onder de vijanden, ontziende noch leven noch dood, om met tien duizend Trofeën triumpfelijk weder te keeren, of in het bestoven veld, onder de verslagen helden, zijn graf al met groenen palm en lauwer bestrooid te hebben. Dezen, met een verbleekt gelaat, kweelt van liefde, en doet met zijn beweeglijke klachten alsins den schallenden echo in 't holle gewelf van Veneris^[14] tempel wedergalmen. Die berijdt den woesten Oceaan met een gevleugeld paard, niet ontziende stormen, winden, zeevlagen, noch Syrten^[15], noch klippen, noch diepe afgronden, om van het Oosten in het Westen te geraken. Een ander beploegt met een paar jok-ossen den rug van onzer aller moeder, om te zijner tijd de godin Ceres de eerstelingen zijner vruchten toe te wijden, enz. Terwijl dus den eenen in dit, den anderen in een ander^[16] bezig is, ontgaat hun den vluggen tijd, en eer den eenen na den anderen den laatsten zucht geeft, moeten zij alle met den wijzen man roepen, dat alles niet anders is dan "Al ijdelheid, Al ijdelheid," en worden alzoo door onverwachte dood, eer zij hun zelve hebben recht leeren kennen, van het tooneel des aardbodems achter de gordijne weggerukt: daar is den rijken en den armen, den wijzen en den zotten, den schoonen en den leelijken, den sterken en den zwakken, de een den ander gelijk; zoodat met recht over deze onze ijdelheid Heraclitus schreit, Democritus lacht, en Timon zich voor de menschen als voor eenen vloek versteekt, op hooge bergen, in diepe holen, in duistere wildernissen, en andere eenzame plaatsen. Dit aldus aangemerkt zijnde, kunnen wij lichtelijk vonnissen, wat de oude wijze Heidenen met deze manier van doen hebben willen te kennen geven, en dat zij daarin niet te vergeefs zoo vlijtig en bezig geweest zijn. Ja, dat meer is, wie zal durven ontkennen, dat de Wet met al heur ceremoniën en uiterlijke diensten, als offeranden, reinigingen, Sabbatten, nieuwe maanden, en al hetgene Aärons priesterschap en den tempel met alle zijn sieraden, gereedschappen, en toerusting en aankleeft, zoo ook het regiment^[17] van het rijk Israëls;—wie zal (zegge ik) durven verloochenen, dat dit alles iets anders geweest zij, als een voorspel van hetgene men in den toekomenden Messias te verwachten hadde? Want toen dezen allerheiligsten Hoogepriester en Koning aller koningen kwam, toen hadden alle wettelijke letterlijke priesteren en koningen Judae hun rol volspeeld en uitgediend: want in Christus houden alle beelden, schaduwen, en figuren op. Ja, de bloote parabolen en gelijkenissen, die de Heere, onze Zaligmaker in het Evangelie voorstelt, "van den mensch, die onder de moordenaars gevallen was; van den verloren zoon, die al zijns vaders goed onnuttelijk verkwist had; van den rijken man, die met purper en kostelijk lijnwaad bekleed zijnde, lekker leefde en Lazarus vergat:" wat zijn het anders, als naakte Comediën en Tragediën, om daarmede te leeren die menschen, dewelke op geen andere manier de verborgen mysteriën van het Rijk der Hemelen verstaan kunnen? Ik ga voorbij de Boeken der Koningen: daar eenen hovaardigen woedenden Saul, al razende en troosteloos, in zijn eigen zwaard valt; daar eenen vlugtigen David, gedurende zijn ballingschap, hemel en aarde te naauw dunkt; daar eenen verwonnen Zedekia gevankelijk naar Babyloniën gevoerd werd; daar eenen tirannischen Nebukadnezar Jeruzalem en des Heeren tempel verwoest, en tot eenen steenhoop maakt, enz. Alle welke personen ons van den H. Geest tot leerachtige^[18] voorbeelden (als op de scena^[19]) voorgedragen werden: zoo hebben wij voorhenen deze Tragi-Comedie voor eens ieders oogen willen op de stellagië^[20] openlijk vertoonen. En alzoo wij bevonden hebben, dat vele daar smaak-lustig en begeerig naar geweest zijn, om hetzelfde nog eens te overlezen, niet vernoegd zijnde, dat zij het gezicht en het gehoor daarvan genoten hebben, zoo heb ik, ten ernstigen verzoeke van eenigen, geoorloofd hetzelfde (hoewel het gering is ten aanzien van hetgene ik daarin gedaan heb, nochtans groot en gewichtig van stoffe) door openbaren druk een iegelijk gemeen te maken: te meer, omdat het bij velen uit mijn origineel getogen zijnde, te zeer gekrenkt, en van zijnen luister te zeer beroofd en ontsierd werd. Wenschende, dat het met zoodanige vruchtbaarheid gelezen worde, dat het gedijde tot prijs van den heiligen en gebenedijden name Gods, en dat, door het overdenken van deze Tragi-comedie of dit Blij-eindig-spel, de droeve Tragedie of het droevig Treurspel van ons ellendig leven mag nemen een vrolijk einde en gewenschten uitgang. Amen.

[Pg 7a]

[Pg 7b]

In Amstelredam, 1612, den 29en Maart.

Den al uwen

Epistre

A MONSEIGNEUR

IEAN MICHIELS VAERLAER^[21],

MON SINGULIER AMY.

L'encensoir odoreux de l'Arabie heureuse,
L'Attique miel sucré, la mine precieuse
De la riche Peru, les perles, les tresors
Que l'Inde Orientale a sur ses riches bords,
Ne pouvant presenter à vostre Seigneurie,
Je vien l'Avant-coureur de mienne Poësie
Sacrer à ton honneur, en toute humilité,
La printaniere fleur de mon aage doré.

Ma Muse rit desia, se voyant amiable
Dessous l'ombre d'vn tel Mecæne favorable,
Qui, fuyant le pavé des ruës, va les champs
Presser de ses talons: qui l'aage de son temps
Loing, loing hors l'emmuré d'vne Cité redouble,
Laisant des Citadins la peupuleuse trouble:
Qui pour les bords du Leck et son bord verdissant
Quitta le bleu Triton de l'Amstel ondoyant,
Et estant petit Roy de Iaersveldt, ne desire
Changer son libre estat pour vn plus grand Empire.

[Pg 8a]

O trois fois bienheureux (a autre fois chanté
Horace et le Gascon Du Bartas renommé)
O mille fois heureux! qui voit tousiours Nature
Fleurir parmy les champs en eternal verdure!
Le maniemment joyeux d'vn verd sion enté
Le lustre passe d'vn royal sceptre emperlé,
Les feuilles ombrageux d'vn florissant boscage,
Les doux tirelirants Rossignols en ramage,
Surpassent l'orgueilleux couronnement royal,
Et le chant mesuré des Chantres musical.

Si tost que le Soleil va peindre de dix milles
Couleurs le gay Printemps, par les pleines fertiles,
Le champestre Bourgeois voyt ores sur les fleurs
Aurore distiller les agreables pleurs,
Il voit les fleurs ployer soubz vn mignard Zephire,
Il oyt le doux Echo qui par le ciel souspire,
Il voyt les aime-fleurs d'Hymette bancquetter,
Le sueux Laboureur la terre cultiver,
Et richement semer la nouvelle semence,
Pour moissonner apres les fruicts en abondance.

Le chaleureux Esté (qui brusle tout vermeil)
Luy monstre les espics, la vertu du Soleil
Luy monstre le coral des cramoisins cerises,
Et l'Automne a couvert de mille friandises
Son table, riche en fruict, en bled, en grain, en vin,
Versant le bon Bacchus dedans vn crystalin.
Or estant de tous biens richement couronnée
Il sent desia en l'air les aisles de Borée.

He Dieu! qu'est-ce vn plaisir ainsi en liberté
Parmy les champs feconds, en toute seureté,
De talonner les pas de nostres premiers Peres,
Loing, loing laissant à dos les passions severes,
Fuyant le bruict mondain l ô, doux et saint repos!

Qui de cupiditez n'as point chargé le dos,
Qui ne crains le malheur d'une gauche fortune,
Ni l'azur ondoyant du barbare Neptune,
Qui portes dans ton coeur ta richesse et thresor,
Et ton bien souverain: qui pour argent ni or
Ne passeras la mer, ne tendras tant de toiles,
Pour borner tes desirs sous l'ombre de tes voiles,
Qui d'un Balaine fier ne crains d'estre englouti,
Mais qui dans ton berceau veux estre enseveli.

Durant l'aage doré que nos premiers Ancestres
Faisoient profession des ouvrages champestres,
Astrée florissoit, et la terre à chascun
Estoit avec ses fruicts en partage commun,
Les fifres ni tambours n'esveillerent l'orage
D'un sanglant eschaffaut, ne Mars aime-carnage
N'exhortoit ses Souldats, on ne trouva Citez,
Chasteaux, ni tours pierreux, ni Remparts terrassez,
Neptune n'eust le dos ni ses ondes salées
Chargées de cent vaisseaux, car du fruict des vallées
Chascun se contentoit, et vivoit à Cerès,
Laquelle abondamment leur provida assez.

O celeste labour! qui dans ton front empraincte
Portez la sainte loy, la justice, et la craincte
Du grand Dieu Zebaoth, comme Abel vertueux,
Noë, Moïse, Abram, et celuy qui les Cieux
Semble oreillier au son de sa harpe dorée,
Et triomphant se voyt vainqueur d'un Briarée.

Combien d'années les Romains sont sagement
Gouvernez sous ceux ci, qui du coutre trenchant
La terre ont cultivé, je laisse un Tite Live
Historier dessus de Tyberique rive.

[Pg 8b]

Je ne veux, ni ne puis mettre en jeu tous les Roys,
Porte-sceptres dorez, Demy-dieux, Donne-loyx,
Qui ont abandonnez leur Couronne invincible,
Pour vivre bien contents parmy le champ paisible;
Loing, loing des vanitez et troubles de l'esprit,
Pour laquelle ses pleurs Heraclite expandit.

La plus part qui cerchoyent les immortelles vivres,
Et qui diligemment ont feuilleté les livres
Du trois-fois saint Esprit, sont aussi retiré,
Laisant arriere loing l'humaine vanité.
Car le vray Helicon, et Parnasse des Muses
Se plaist d'entre le son des douces cornemuses
Du haubois pastoral, sous l'arbres ombrageux
Lesquels tous-jours croissant vont menaçant les Cieux.

Toy qui d'un mesme feu et d'une mesme flame
Bruslez divinement, c'est vers toy que je rame
Avec mon foible esquif, puis qu'un vif jugement
Accompagne tous-jours ton hault entendement,
Souffrez que sous ton nom je vien le vieil Theatre
Icy renouveler, et Pharon l'Idolatre
Presenter obstiné, qui ses derniers sanglots
Et derniers pleurs noya dedans les rouges flots:
Souffrez que je despein icy la delivrance
Des enfans d'Israël, d'Abram juste semence,
Afin que par Zoyle au visage effronté
Les fleurs de mon printemps ne soyent violé.

C'est la cause pourquoy, Mecene tres-fidelle!
Que ma Muse dessous l'ombrage de ton aïse
Se cache volontiers. Ma Muse qui s'en va,
Sur le sacre sommet de l'Arabe Sina,
Le front pousser au Ciel jusqu'aus bigarres nuës,

Soubs l'Echo de ton nom jusqu'aux astres cornuës:
Recevez doncq ces vers, ces vers qu'à ton honneur
Vrayment meritent bien vn plus docte Sonneur.

De vostre Seigneurie le tres-affectionné
I. V. V.

KORT BEGRIP VAN DE TRAGI-COMEDIE:

Terwijl Mozes de schapen (zijns zwagers Jethro) hoedt in Midian, bij den berg Horeb of Sinaï, verschijnt hem de Heer in de gedaante eens Engels uit het vlammeende bosch, en stelt hem tot een leidsman, herder, en verlosser over het Huis van Israëel. Mozes ontschuldigt zich om zijne onbekwame tong, dies verzelt hem^[22] de Heer met zijnen broeder, den schoontaligen en priesterlijken Aäron. Deze twee gebroeders, als gezanten van Gods hooge Majesteit, verzoeken de verlossing Jakobs aan den koning Farao, met bevestiging^[23] van het eerste wonderteeken, hun slangwordende roede; maar de hoogmoedige koning, verstokt (zoo door het ingeven en de goochelarijen van zijn droombeduiders en toovenaars, als door zijns zelfs obstinaatheid) verdrukt de Hebreëen meerder als voor henen: waar op volgen de tien straffen Gods, als roeden en geeselen van zijne regtvaardigheid, dies hij bedwongen is hun te verlaten^[24]. Doch de Heer verstokt hem tot uiterste straf van zijne hardnekkigheid, en tot grootmaking van zijnen heiligen Naam, dat hij, met zijn heerleger, ruiters, paarden en wagenen, de Israëlieten achterhaalt aan het Roode meer, daar de Heer zijne uitverkorenen droogvoets door brengt uit het geweld Farao's, die hun op het spoor navolgende, zijn droevig treurspel eindigt, en alle hoogmoedige Godverachters zijnen ondergang als een spiegel voor oogen stelt. De Israëlieten verlost loven (over hun triumphante verlossing) den Heer met lofzangen en dankzeggingen. Luistert toe, enz.

BEELDEN VAN HET BLIJ-EINDIG SPEL.

[Pg 9a]

GOD DE HEERE

MOZES, AARON, KORACH, De Oudsten der Hebreëen.

JOZUA en KALEB

FARAO, de Koning.

TIFUS, Droom-bedieders en Toovenaars.

SERAX,

ALBINUS, Veld-hoofdman met zijn Heir-leger.

De Rei der Egyptenaren.

De Rei der Israëlieten.

FAMA, of 't vliegende Gerucht.

KOOR, de leerlijkheid of moralisatie van 't Spel.

EERSTE DEEL.

MOZES, hoedende zijne schapen aan den berg Horeb,
spreekt:

Weidt hier, mijn beestiaal^[25]! weidt hier, mijn tierig vee!
Golft hier om dit gebergt', mijn witgewolde zee!
Scheert hier 't groenhaar'ge loof, spaart kruid, noch bloemkens
geurig,

't Lacht hier doch altemaal, zoetrokig^[26] en couleurig,

Nu wauwelt^[27] zoo veel gras, zoo vet en graag bedijt^[28],

Tot gij van Midian de schoonste kudde zijt:

Onnooz'le lammerkens, verstrooit u wijd noch verder,

Blijft al omtrent den staf van uwen trouwen herder,

De wolf (waar voor ik u zoo dikmaals heb beschermd)

Is d'onrust, die doch steeds naar u, mijn vliezen^[29], zwermt;

Ontwifelijk hij ligt hier al omtrent gedoken,

Want hij terstond den snof heeft van zijn aas geroken;
Dus blijft mij al omtrent, en loopt zoo niet verdeeld,
Terwijl de Echo hier met mijn gedachten speelt.

Och, of met dezen staf mijn jaren henen slipten!
Die staf mij waarder dan de scepter van Egypten;
Of ik mijn dagen sleet in deze weide schoon,
Veel heugelijker als 't gewelf van Memfis troon!
Veel liever wilde ik hier een zoeten bloemkrans plukken,
Als met de Nijlsche kroon mijn voorhoofd prat omdrukken,
Geen purper ruilde ik of koninklijk gesmijd^[30],
Met mijn omgorden rok, mijn herderlijk habijt^[31],
Geen wijnen liet ik in een gouden schale gieten,
Voor eenen koelen teug geschept uit deze vlieten,
Veel grager uit mijn maal smaakt deze spijs grof,
Als al de lekkernij van 't koninklijke hof:

Al schijnt 's konings hof te zwemmen in wellusten^[32],
't Is wederom vermengd met zorgen en onrusten,
Nu zal de koning zijn met purper schoon bekleed,
En morgen toegerust met wapens dol en wreed,
Nu zal zijn waardig hoofd de groote kroon bedwelmen,
En morgen 't harde staal en 't blaauw van eender helmen^[33],
Drukt nu zijn sterke hand den scepter hoog en waard,
't Verandert 's anderdaags ligt in een vlammig zwaard.
Zit nu zijn Majesteit in zijn gewelfde zalen,
Nu moet hij naar de grens en 't uiterst' van zijn palen.
Ik zie niet dan een zwaard aan eene zijden draad
Steeds hangen boven 't hoofd den Koninglijken staat.

Onz' Vaders hebben dus hun leven laten glijden,
En over 't Vee gezocht de zoetste heerschappijen:

Abel en Abraham, Izak en Jakob mild^[34]
Zijn wel d' aanvangs van 't eenvoudig Herder-gild;
Geen van hun allen heeft gedreven ander woeker,
Als met de geiligheid van 't Vee, hoe langs hoe kloeker;
Hun Beesten waren meest hun werking en hun doen,
Ik volg hun stappen na, en langs de kusten groen,
Dus schuwe ik heel gerust 't gewoel van groote Heeren,
Doch meer dwingt mij de nood als^[35] hertelijk begeeren.

't Bloed is nog versch en lauw, waar met ik deze wij^[36]
Eens laafde 't dorstig zand bij 't stroomen van den Nijl:
Mocht ik den Farao zoo lichtelijk begraven,
En rukken Jakobs huis uit dit gedurig slaven!

Tiran! och, of gij eens begrijpen mocht in 't minst,
Dat herderlijk beroep den Koninglijken dienst
Beteekent^[37] 't eenemaal, gij bleeft niet zoo versteenigd,
Zaagt gij den Scepter met den Herder-staf vereenigd:
Het Herder-ambt vereischt, dat hij zijn kudde hoedt,
De Koning, dat hij 't volk heerscht met een wijs gemoed;
De Herder moet zijn kudd' voor des wolfs tanden vrijen,
De Koning weren al d' uitheemsche tirannijen,
Dat d' Herder-staf geen Lam voor d' ander stoot noch sla,
En elk Inwoonder hoort den Scepter even na,
D' een vlies voor d' ander komt de weide niet ten goeden,
Zoo hoort 't Rijk op^[38] te staan, om iegelijk te voeden:
Maar Israël, helaas! gaat op een dorre heid',
Daar den Egyptenaar in 't grazig groene weidt,
D' een is een droeve slaaf, en moet, och arm! ontbeeren,
Dat d' ander zal in weelde en overvloed verteeren:
De vloer, waarop zich den Egyptenaar verlust,^[39]
Veel zachter is als 't bed van d' Israelietsche rust:

Farao's rijkstaf hun verstrekt maar eenen vlegel,
Zijn kroon een lastig juk, dat zonder maat of regel,
De Israëlieten drukt: zijn wedersnijdig^[40] staal
Zal den Egyptenaar beschermen t' eenemaal,
En al hun vijanden verstrekken eenen prikkel,
Maar Jacobs vruchtbaarheid afmaayen als een sikkell.
Fy ongerechtigheid! Fy, koninglijke haaf!
Waarvan d' een burger is en d' ander eigen slaaf:

En of zij schoon^[41] met graan al Memfis' zolders vullen
Het kaf is alden loon, die zij genieten zullen.

Mijn Isralieten, die zoo lange om vrijheid riept!
Gij graaft om elke stad een grondelooze diept,
Gij bouwt zijn muren op, en gaat den hemel tergen
Met torens, die hun kruin tot in 't gesternte bergen,
En hoe gij bouwt en slaaft, met truffel, spa, of ploeg,
En arbeidt in het zweet uws aanschijns, spade en vroeg,
Des morgens, eer de zon met zijne stralen luistert^[42],
En 't manenzilver^[43] met zijn gulden trots verduistert,
Tot dat de zwarte nacht beschaduw't berg en dal,
En dat 's doods zuster wiegt in slaap den grooten Al:
Noch razet^[44] den tiran, Egypten leit^[45] ten woesten,
En zal door ledigheid van dezen zwerm verroesten.

Heeft tijd en oudheid dus Josefs weldaden groot
Uit uw gemoed gewischt? denkt, hoe uit zijnen schoot
Egypten werd gespijst, toen over zijn limieten
Zijn horenen den Nijl maar jaarlijks twaalf cubieten
In zeven jaar verhief, en zelf de hemellocht
Die weigerden zoo lang haar tranen koel en vocht,
Toen u vrouw Ceres, laas! wat zij ook ploegde of zaaide,
Met geene zeissen krom in zeven oogsten maaide,
Toen t' elken in den oogst den droeven akkerman
Vervloekte ploeg, en zein^[46], dorschvlegel, eg en wan,
Toen 't heele Ceresgild^[47] schier niet dan stroo en stoppel
In schoven zamenbond, in bondels en gekoppel:
Toen loech^[48] elk Josef toe, toen was hij 's Konings beeld,
Zoolang hij vaderlijk het graan heeft uitgedeeld,
Toen hij zoo vriendelijk de stralen van zijn oogen
Op iegelijken^[49] wierp, en niemand heeft onttoegen
De vrucht zijns overvloeds; toen zijne volheid plein,
Gelijk de zonneshijn, een ieder was gemein^[50].

[Pg 10a]

O Josef! al te slecht hebt gij gevoed te veuren^[51]
De wolven, die nu 't schaap van Israël verscheuren;
Uw mild weldadig hart, dat gij hun hebt betoond,
Wordt ons met tyrannie al t' onverdiend beloond:
Hadt gij ons vaders toch geweigerd deze gaven,
En langen tijd met hun vóór onzen tijd begraven!

Ofschoon Abrahams zaad in vruchtbarigheid tiert.
Als 's Hemels mantel blaauw met loovers is gecierd,
Ofschoon Isaaks geslacht in veelheid goederhandig
Beklijft, als^[52] 't Roode Meer opwerpt zijn baren zandig,
Of Jacobs neven zich verspreyen in fatsoen,
Als loof groeit uit den schoot van dees valleyen groen:
Wat baat het, als hun dus verkeert met tirannije
t' Ondraaglijk eeuwig juk van droeve slavernije?

O, onzer vaders God! wanneer zal eens 't gesmook
Van onz' altaren, als een liefelijken rook,
Ten hemel stijgen op? werwaarts, en in wat landen
Zal u den wierook van ons heilige offeranden
Bevallen? och! gedenkt aan 't teeken des verbonds,

Bezegeld met het woord uws Goddelijken monds,
Dat gij den scepter nog zult paarlen in ons handen,
Die overheeren zal den trots van u vijanden;
Bevestigt uw beloft, onttrekt ons niet zoo licht
De heilige stralen van uw hemelsch aangezicht:
Of zijn wij dus gestraft om onze zwaar misdaden,
Wascht ons weer in de borne^[53] en vloed uwer genaden!
Zoo wijd de morgenstond beschaamt het nachtzeil zwart,
Toont dat de gunste strekt van uw vaderlijk hart:
Treedt ons met uw gericht niet altijd op de hielen,
Werpt uwen bliksem niet op zoo veel duizend zielen:
Wij zijn Dijn handen werk.....

(GOD verschijnt Mozes in het vlamme bosch.)

MOZES.

Aanschouwt dat heerlijk licht!
Hoe blik in 't sterflijk oog dit wonderlijk gezicht!
't Bosch schijnt in vuur en vlam te sparken^[54] en te gloeyen,
Nogtans in 's vuurs gegolf gebloemt en blad'ren bloeyen.
Ik wil mij derwaarts spoên.

GOD.

Zacht, Mozes! Mozes, beidt!

MOZES.

Hier ben ik.

GOD.

't Is hier van mijn tegenwoordigheid
Een driemaal heilig land, dus wacht u mij t' ontmoeten,
Eert mij en deze plaats, ontschoeit terstond uw voeten.
't Bosch, dat hier branden schijnt^[55], en niet en wordt
verteerd,
Daarmede is Israël naakt af gefigureerd:
't Vuur is een beeldtenis van mijnen Geest, die leerlijk
De kwaaddoender verteert, de goede loutert heerlijk,
En, g'lijk men op den toets het edel dierbaar goud,
Nadat het is doorvuurd, veel waardiger beschouwt,
Zoo zullen ook in 't kruis de twalef Joodsche stammen
Groen blijven, als 't geboomt', in 't golven dezer vlammen.
Ik ben Abrahams God, de God die 't al bezielt,
Waarvoren zich^[56] Isak en Jakob heeft geknield^[56].

MOZES.

Amy! waar zal ik vliên, in klippen of in kuilen?

GOD.

Ik was, Ik ben, Ik blijf.

MOZES.

Waar zal ik mij verschuilen?

GOD.

Den hemel is mijn troon, d' aard mijner voeten bank,
En 't Helsche keizerrijk 't wit van mijn pijlen strank^[57],
Dit wonderlijk geheel van hemel en van aarde,
Ja, tot mijn evenbeeld, den mensche hoog van waarde
Ik in zes dagen schiep; de zon is maar een vonk
Van mijne heerlijkheid, die voor veel eeuwen blonk:
De God, die Abrams zaad in Izak wilde noemen,
Zoo vele als 't zand des meers of als de Lentsche bloemen;
Ik ben dezelfde God, die Isrels troebelzee

[Pg 10b]

En groot heerleger met mijn vleugelen bespreê^[58],
Werpt slechts op mijn beloft den anker van uw hopen,
Want over Jakobs huis staan steeds mijn oogen open,
Mijn oor beluistert hun gebed van woord tot woord,
Ik heb hun leed gezien, en hun geschrei gehoord!
Mijn zeisen maait nu eens den draad van hun ellenden,
Ik zal nu 't wankel rad van mijn beproeving wenden,
Nu zult gij zien wiens hand den Farao ontruk
Mijn lelie, die zoo lang de doornen heeft gedrukt!
Gij zult de leidsman zijn, en brengen hun persoonig^[59],
Met uwen staf, in 't land dat vloeit in melk en honig;
In 't land, daar Abraham zoo dikwijls zag de maan
Heur hoornen spieglen in de glazige^[60] Jordaan;
Daar zijn gehoorzaamheid mij over had gegeven
Zijn eenig liefste kind, den spiegel van zijn leven,
Daar hij niet en ontzag, op Salems hoogte trots,
Te storten 't bloed zijns zoons, tot eenen offer Gods;
Daar hij te buiten trad de vaderlijke palen,
En zag op 't altaar-plat alreê ten hemel stralen,
(Met oogen des geloofs, van wil en van gemoed)
't Vuur van zijn offerand', en zijn verkoren bloed;
Daar hij, in asch en stof, op 't heilige gesteente,
Alreê begraven had zijn vleesch en zijn gebeente;
Daar hij zijn wandeling ten einde heeft gebrocht^[61],
En 't hemelsch burgerschap hier boven heeft gekocht;
Daar zijnen zoon Izak en Jakob, beî te gader,
Zijn pelgerims geweest, met hunnen ouden vader;
In 't land, daar ik de kroon hun drukken zal om 't hoofd
Die Abraham, Izak, en Jakob is beloofd.
Gaat, boodschaft Farao, wie dat u is verschenen;
De weg is al bereid, dus trekt met vreden henen.

MOZES.

Ik ben een sterflijk mensch, ik ken mij veel te zwak.

GOD.

Hij maakt u machtig, die^[62] nooit sterkheid en ontbrak;
En tot een teeken blij, na uw verlossing veilig,
Doet mij op dezen berg een offerande heilig
Van liefelijken reuk.

MOZES.

O God gebenedijd!
Hoe zal ik Jakob toch betuigen, wie gij zijt
Die mij gezonden hebt?

GOD.

Jehova, God almachtig,
Die hun met zinnen arm zal helpen sterk en krachtig:
Ik ben, die Ik zal zijn, die u de kroone biedt
Met uitgestrekte hand, en gij en grijpt ze niet:
Ik ben die 't al vermag, die uwen staf bepeerelt
Den dans-beleider wijs van d' een en d' ander wereld;
Ik ben de Heere zelf.

MOZES.

De vonk van hun geloof
Is zeer na uitgebluscht, in asschen bleek en doof.

GOD.

Met wonderdaden dan versterkt hun dwaasheid teder;
Wat hebt gij in uw hand?

MOZES.

Een staf.

GOD.

Wel, werpt hem neder.

MOZES.

[Pg 11a]

Wat kronkelt hier alreê? hier wemelt, krolt^[63] en drit
Een slange, die mij in de hiel en bijten wilt^[64]:
O Heere, staat mij bij!

GOD.

Wel, grijpt den krommen worme.

MOZES.

Dit 's mijnen zelfden staf, weêr in zijn eerste vorme:
O, Heere wonderbaar!

GOD.

Opdat u niets ontbreekt,
Uw rechterhand nu eens in uwen boezem steekt,
En trekt ze weder uit.

MOZES.

Mijn hand is stijf en kromme,
Melaatsch, gelijk de sneeuw.

GOD.

Wel, drukt nu weder omme
Uw ongeloovig hart.

MOZES.

Ze is zuiver, rein en klaar.

GOD.

Gelooven zij dan niet dees teekens wonderbaar,
Met vochtig water sprengt de vloer die gij bewandert^[65],
't Wordt in roodverwig bloed door mijne kracht veranderd.

MOZES.

Om voor den Farao verschijnen ik mij schaam,
Want, Heer! mijn tonge lispt, mijn stem is onbekwaam;
Kiest elders een gezant.

GOD.

Zal mij dan iets ontbreken?
Die 't alles schiep uit Niet, in d' eerste week der weken,
Den Hemel, die om u met zijne lichten wieft^[66],
En al wat in 't begrijp^[67] van nat of drooge krielt,
't Gevogelt' in de locht, dat op de winden zwieret,
En 't waterzuchtig aas, dat naar 't vlietwater gieret,
't Viervoetig veldsch^[68] gediert', 't geboomte, dat gekromd
Van zijne vruchten hangt, de dalen vol geblomt:
Wie heeft den mensch toch eerst 't gesuisel en 't gehoore
Van eenen zachten wind geblazen in zijn oore?
Wie heeft den appel klein van zijn gezicht bepaald,
Waarmede hij alsins mijn heerlijkheid bestraalt;
Wie heeft toch geconfijt zijn milde tong schoontalig?
Waar met den mond ontvloeit zijn rijpe woorden zalig;
En of ik schoon uw tong gebrekkelijken liet
Om uw hardnekkigheid;—wat dunkt u, kan ik niet
Gebruiken nevens u, voor Israël en Faron,
De zoetvloeyende taal van uwen broeder Aron?

MOZES.

Of^[69] Farao blijft versteend, en drijft met ons den spot?

GOD.

Leeft met hem zoo gij wilt, tot eenen aardschen God
Zijt gij van mij gezalfd.

MOZES.

En blijft hij onbewogen?

GOD.

Zoo dreigt hem mijnen toorn, met mijn gespannen bogen;
Mijn pijlen hangen reê gescherpt in mijnen tros^[70],
En naar mijn dreigement, zoo gaan mijn pezen los.

MOZES.

En of mijn haters mij nog in Egypte vonden?

GOD.

De dood heeft lang vernield die naar uw leven stonden:
Dus spoedt u.

MOZES.

Op uw woord zal ik mij henenspoên,
Mijn vliezen zijn hier vast verstrooid, verspreid in 't groen,
Wel op, mijn geilig vee! loopt huiswaarts voor mij henen,
Dit 's voor de laatste maal; den tijd die is verschenen,
Dat ik een herder ben van Jakobs huis bescheerd^[71]:
Wat schaadt het, dat ik 't aan dees schaapkens heb geleerd?

[Pg 11b]

KORACH, JOZUA, EN KALEB.

KORACH.

Hoe lang zal Jakob nog betreden deze pleinen?
Daar hij zijn oogen maakt tot schreyende fonteinen?
Hoe lange zullen nog, in zijne dagen oud,
Dees groene velden met zijn tranen zijn bedauwd?
Hoe lange zullen nog zijn klagelijke lippen
Bewegen berg en dal, de rotsen en de klippen?
Hoe lange zal hij hier gelijken ongestild
Een sneeuwen beeld, dat in de zonnenschijn versmilt^[72]?
Hoe blijft hij dus van God verworpen, droef en smartig?
Wien heeft de Hemel ooit geweest zoo onbarmhartig?
O, Heere! niet om ons, maar om uw vast verbond
En driemaal heil'gen naam, verstopt den lastermond
Der Heidenen, die stout en schimpig durven spreken:
Is dit 't verkoren volk, 't welk voert het Godd'lijk teeken?
Gij zijt toch onze God, wij kennen anders geen,
Wij hebben toch nooit beeld van koper noch van steen,
Gesternte, zon noch maan, noch schepsels creatuurlijk,
Nog nooit gouden kolos noch zilverbeeld figuurlijk,
Afgodisch aangebeèn, noch zichtbaar beeldtenis;
In vuur noch in geboomt' wij nooit geheimenis
Verblind hebben gezocht, noch uw onsterfelijk wezen.
Den glans benomen van uw heerlijkheid geprezen;
Wij hebben^[73] nimmermeer voor Isis onbezield,
De Egypter afgodin, devotelijk geknield;
Wij kennen Osiris niet met een blinde zotheid
Voor iets byzonders, of een drievuldige Godheid.
Met uw straffende hand en drukt ons niet altoos,
Gij kent onz' zwakheid teêr, en onz' nature broos,
Wij zijn toch aarde en stof, wij hebben niet te roemen,
Wij zijn niet anders dan vergankelijke bloemen;
Als gij het stralig licht uws aanschijns van ons wendt,
Zoo zijn wij arm en zwak, vol kommer en ellend'.

Ziet, hoe ons Gozen, laas! van droefheid overvloeit^[74],
Hoe ons Farao heeft geketent en geboeid^[74],
Wij zijn 't rookende vlas, wij zijn 't gekrookte riet,
Een ander eenen vloek, ons zelve een verdriet!
Met dat de ronde zon de hemelsche gordijnen
Van zijne koetse schuift, en doet den nacht verdwijnen,
Met dat de dageraad treedt haar slaapkamer uit,
Die van den witten^[75] dag den draaiboom open sluit,
Met dat zij hare vlucht^[76] gaat in den wagen spannen,

Zoo spant terstond in 't juk de Israëlietsche mannen
De slaafsche arrebeid, met een gezichtel eep^[77],
Die steeds ons onvernoegd voortklateret met zijn zweep,
Dat elke druppel haars schijnt eenen stroom te zweeten,
Wanneer het zoncompas den dag heeft overmeten.

Scheldwoorden is het loon van al onz' dienstbaarheid,
Ons wordt naauw spijs en drank om^[78] leven bij geleid.
Och! of de bleeke dood onz' slavernije susten,
Wij hebben hier toch niet daar wij op mogen rusten:
Kom, aangename dood! en help ons uit dit krijt^[79],
En overschrijdt het perk, het perk van onzen tijd:
Want onze slavernij schijnt eeuwig en gedurig,
Gelijk de zee de een' baar op de ander golft azurig,
Een ander roept: o dood! keert elders uwen boog,
Maar wij: o zoete dood! kom, dwaat^[80] ons tranig^[81] oog!

't Is onbestendig al: het planten en het zaayen
Men weder keeren ziet in plukken en afmaayen,
Nu ploegt men de aarde zwart met 't kouter om en om,
Nu scheert men weêr de vrucht met eene zeisen krom,
Nu bloeit de lieve Lent' met al haar bloempjens verwig,
Nu is de Herfst be kroond met gulden aren terwig^[82],
Nu lacht de Zomer schoon, nu knort de Winter grijs,
De een spiegelt zich in 't groen, en de ander in het ijs;
Nu rijst de zon in 't Oost', nu daalt zij neêr in 't Westen,
Wanneer de bleeke maan klimt uit de watervesten,
De mane die heur^[83] nu in volle rondte stelt,
En weder heuren glans en zilverschijn versmelt;
Ja, zelf der sterren loop, de hemel met zijn sferen,
Met de elementen steeds veranderen en keeren:
Maar onze droeve staat gelijkt een vaste Pool,
Die staâg uit een klimaat blijft pinken^[84] als een kool.

Hetgeen God eens belooft, breekt God dat wederomme
Door wispelturigheid?

JOZUA.

Neen, God, als een kolomme
En pyramide sterk, blijft altijd vast gegrond.

KORACH.

Is hij 't niet die hem^[83] aan onz' vaderen verbond?

JOZUA.

Door onz' misdaden is dit zegel weêr gebroken.

KORACH.

Hij heeft het toch beloofd, hij heeft het zelf gesproken,
Ook heeft hij wel voorzien onz' wankelmoedigheid,
Een kroon (geen lastig juk) heeft hij ons toegezeïd,
Noch geen Egypteland, maar Kanaän vruchtbarig,
Noch geen gehoornden^[85] Nijl, maar een Jordane barig^[86].

KALEB.

Hij heeft ons deez' beloft' in geen en tijd gesteld.

KORACH.

En heeft zijns waarheids mond niet Abrams zaad gemeld?

KALEB.

Dat strekt zich eindeloos op onz' nakomelingen.

KORACH.

Wat heugenis^[87] is 't ons, als onze tijd gaat springen^[88]?

KALEB.

Hij is in zachte rust, die ondertusschen sterft.

KORACH.

Waar toe is 't dan beloofd, als men de vruchten derft?

JOZUA.

God heeft het niet beloofd die zijn gebod versmaden.

KORACH.

Waaruit bewijst gij dat?

JOZUA.

God bindt hem^[83] aan geen kwaden.

KORACH.

Is zijn belofte niet aan Abrams zaad verklaard?

JOZUA.

't Zaad, dat als Abraham oprechte vruchten baart,
In liefd', geloof en hoop, en in zachtmoedigheden,
In gehoorzaamigheid, in ootmoed, en in vreden:
Dat God nu zijn belofte in ons niet en vervult
Daar zijn wij oorzaak van, om onzer zonden schuld:
Onze ongerechtigheid doet zijne liefd' veranderen,
De misdaad scheidet God en mensche van malkanderen
Als eenen sterken muur: want God is onbevlekt,
Hij heeft den hemel heel met wolken overdekt,
Hij wendt zijn aangezicht, verstoppende zijne ooren,
Ons krachteloos gebed en wil hij niet verhooren.

KORACH.

Wat staat ons dan te doen?

JOZUA.

Tot boete zijn bereid
Voor hem, die overvloeit rijk van bermhertigheid,
Misschien (wij mogen^[89] toch zijn wijsheid niet begrijpen),

Opdat in ons gemoed vruchtbariger mocht rijpen
 De vruchte des geloofs, heeft hij ons dus beproefd;
 God kent onz' nuttigheid, en wat de mensch behoeft
 Weet hij te voren wel.

KORACH.

Behoudens uw propoosten^[90],
 Beproeving, schijnt^[91] nochtans, den mensche leidt ten
 boosten.

JOZUA.

O neen, de rouwe, die ons God heeft toegeveugd^[92],
 Ontwiflijk beklimt den steilen berg van vreugd;
 Dat hij ons van hem^[93] werpt geschiedt maar uit ontfermen;
 Om vaderlijken^[94] ons te omhelzen met zijn armen:
 Wij zijn van oordeel blind, want 's Heeren wil en eisch
 Meer onzer zielen rust zoekt, dan 't gemak des vleisch.

KORACH.

En schiep hij lijf en ziel niet in den Paradijze?

JOZUA.

De een tot onsterfelijkheid, en 't ander tot een spijze
 Der wormen in het graf, waarom hem ook gewis
 Veel waarder onze ziel als 't sterflijk lichaam is:
 De ziele keert tot God, maar na dit tijd'lijk slaven
 Wordt 't lichaam weder in zijn zelfde stof begraven,
 En moet, gelijk het graan in 't aardrijk eerst verrot,
 Versterven, eer 't verrijst in heerlijkheid tot God:
 Doch onz' ziele is een beeld zijns heerlijkheids zelfstandig,
 Die geen tiran en mag verdrukken, hoe vijandig;
 Gelijk ons teëre lijf, ellendig, naakt en bloot,
 't Welk van den menschen boos werd lichtelijk gedood;
 Maar de edel' ziele staat alleen in 's Heeren handen,
 Al wordt ze hier bezwaard met veelderleie banden,
 Terwijl ze in 't aardsche dal ons lichaam 't leven geeft,
 En in 's lijfs hutte vast heur korte woning heeft:
 En of ons lichaam schoon^[95] in allerlei wellusten
 En duizend weelden zwom: wat waar' 't, als niet en rustten
 Onz' edel' ziele in God den Heere Sebaoth?
 Wat baatten^[96] ons deez' winst? wanneer wij namaals 't lot
 En 't allerhoogste goed, den hemel, moesten derven?
 't Wordt hier toch al op 't lest geëindigd met een sterven:
 Gij ziet, hoe hier het glas van onze tijd verloopt,
 Geen balling is hij die een burgerschap verhoopt
 Hier namaals; zijt getroost, het dient ons al ten besten,
 Dat wij, als wandelaars, ons herte niet en vesten
 Op een vergank'lijk rijk; dwaas is hij, die verkiest
 Het tijd'lijke, en daarvoor het eeuwige verliest.

KORACH.

Onz' vaders leefden wel voorspoedig en gelukkig,

KALEB.

God heeft ze ook al gesteld in zijn beproeving drukkig.

KORACH.

Nooit in zoo harden proef als nu is Jakobs huis.

JOZUA.

Een ieder dunkt zich 't zijn te zijn het zwaarste kruis.

KORACH.

Heeft God ons niet op 't strengst getreden op de hielen?

JOZUA.

Hij heeft een geesel nog, waarmeê hij na der zielen^[97]
Den mensche harder straft, een onvergankelijk wee;
Zijn allerscherpste staal steekt nog in zijne scheê.
Deez' waarschouwende straf ons ernstelijk te voren
Op een veel grooter wijst, dat niemand ga verloren;
Dus laat ons deze roê, waarmede hij ons driegt^[98],
Waarnemen nog in tijds, eer onze tijd vervliegt:
Hij zal ons met zijn gunst en vleugelen bespreyen,
Indien wij niet te spade onz' zonden en beschreyen,
Gelijk als d' eerste weerld, die Noach al betraand^[99]
Had zoo veel jaren tot boetvaardigheid vermaand,
Zij bleven onbeweegd^[100], al zagen zij voor oogen
Zoo vele wolken zwart, zoo vele regenbogen,
Tot 't Goddelijk kompas verloopen was te vroeg,
En 's hemels groote klok de laatste ure sloeg;
Toen heeft God opgesteld^[101] zijn groote waterspuyen^[101],
En alle sluizen van zijn vochte regenbuyen,
De meeren liepen t' zaâm, met alle stroomen droef,
Tot eindelijk een zee den aardenkloot^[102] begroef.

[Pg 13a]

KALEB.

Ook toen 't boos wezen hem begonste te verdrieten
Van die van Gomorra en stoute Sodomieten,
Hij alzins op hun spooog vuurpijlen, damp en smook,
Zoo dat er niets van hen bleef over als de rook.

JOZUA.

Integendeel bleef Loth beschaduw'd van de vlerken
Van 's Heeren Engelen, en Noach van der Arken^[103]:
Dus bouwt uw hope op hem, die deez' twee heil'gen puur^[104]
D' een vrijdt van 's waters vloed, en d' ander van het vuur.

KORACH.

't Is al vergeefs gehoopt.

JOZUA.

Vertwijfelt niet in hopen.

KORACH.

Ik zie toch geen enen weg tot onz' verlossing open.

KALEB.

Aan duizend middelen 't hem nimmermeer en schort,
Zijn armen reiken wijd, zijn hand is niet verkort:
Toen Ammons vader Loth geraakt was in de handen
Van Kedor Lamors heir, en schenen niet zijn banden
Onbrekelijk te zijn? Maar God de Heere nam
Tot eenig instrument den ouden Abraham,
Die derwaarts henen met zijn knechten is getrokken,
Met keyen toegerust, met pijlen en met stokken:
Maar God was zijnen schild, de Hemel was zijn vaan,
Waar onder hij dan, bij den oorsprong der Jordaan,
Zijn vijanden aangreep, die alreê met versagen
De grootste kapitein had in de vlucht geslagen;
Wie niet ontvlieden mocht^[105], viel in zijn eigen zwaard.
Aldus verlost d' een' den andren broeder waard,
Die heel verlaten scheen, naar aller menschen oordeel;
Want die de Heere helpt, heeft altijd 't grootste voordeel.

KORACH.

Wij hebben onzen last getrokken zoo veel jaar.

JOZUA.

Wanneer de tijd verschijnt, zoo is Gods hulpe daar;
De Heere Zebaoth mocht^[105] wel Loths kommer stelpen,
Eer Abram ooit optrok had hij hem kunnen helpen.

KORACH.

Waarom en deed hij 't niet?

JOZUA.

Maar^[106], vraagt gij den waarom?
Van zijn verlossing was de wijzer nog niet om:
Want Gods voorzienigheid, die eeuwiglijk zal duren,
Heeft haren tijd bestemd^[107], haar dagen en haar uren:
Gelijk de akkerman 't goed' zaad in d' aarde zaait,
Waar van hij t' zijner tijd de rijpe vruchten maait:
God is de Bouwer ook, die, tegen ons genoeg,
Den akker van ons hart komt door Farao ploegen,
Al wat steenachtig is vermorzelt hij geheel,
Eer dat hij in ons zaait zijn goede zaden eël;
Het zaad zijns godd'lijk woords daar na begraaft hij wakker,
En delvet met zijn eg het zaad in onzen akker;
Als nu de troebel zon van boven uit de locht
Haar stralen op ons schiet, op dat te rijker mocht
Zijn ingezaaide zaad in ons vruchtbarig groeyen,
Hij eenen regen laat van tranen ons bevloeyen,
Zoo waardig zijn wij hem; daar omme zijt getroost,
Gelijk de landman, die op hope van den oogst
Zoo vele kommers lijdt, zoo dikwijls moet verzuchten:
Hij bouwt en slaaft alleen op hope van de vruchten

KORACH.

Gij keeret^[108] al in 't best.

JOZUA.

Geeft gij ons geen geloof,
Zoo proevet^[108] bij u selv', en achtet geen roof
Dat God ons dus beproeft; wij hebben hem te loven,
Al zwermen wij, helaas! in droefenis verschoven:
Na slaven volgt de rust, na droefheid volgt de vreugd,
Wij moeten dankbaar zijn, 't zij wat ons God toeveugt^[109].

KORACH.

Hoe onlangs is 't, dat nog de koning had vermeten
Ons te verdelgen heel.

KALEB.

Gelijk als aan een keten
De leeuw gesloten staat, dien zijne meester viert
Niet langer dan hij wil, zoo wordt van God bestierd
't Voornemen des tirans, die niet en kan volbrengen
Dan 'tgene God hem zal toelaten en gehengen;
Zijn voornemen heeft God ten uiterste beperkt,
Die door veel middelen voorzieniglijken werkt:
Den prins van Sinear, den^[110] Nemrot, dacht tirannig
Met zijnen scepter wel te trotsen wederspanning
Het blaauwe firmament, eilassen! maar zijn hert
Rees, eer het groot gebouw, tot boven in 't gestert^[111],
En werd van schaamte rood, toen 't Babylons gestamer^[112]
Leem, kalk, voor steenen bracht, de truffel voor den hamer;
Zijn willen hing aan God, gelijk 't hier merk'lijk bleek.
God leidt de koningen gelijk een waterbeek:
Niets is er zoo gering van al wat hier mag blikken^[113],
Hij heerschet^[114] t' zamen door zijn wijselijk beschikken
God is alleen het Roer daar 't heele schip na zeilt,
't Gerechtig Wijscompas dat nimmermeer en feilt!
Zoo weinig in een zaak geldt 't koninklijke spreken,
En of hij schoon iets bouwt, de Heer zal 't weder breken
Zoo 't hem niet en behaagt: hun woorden altemaal
Zijn krachteloos en ijl, indien zij in de schaal
Des Goddelijken wils niet even op en wegen.

KORACH.

Gij spreekt u zelve en de zuivre waarheid tegen.

KALEB.

Waarom?

KORACH.

Het goddeloos bestuur van een tiran
(Na uitwijs van uw reën), daar is God oorzaak van.

KALEB.

Geenzins, in 't minste niet; 't kwaad, dat hij mag verschaffen,
Den goede strekt tot heil, den kwade t' zijnder straffen^[115].
Niemand en is tot kwaad gedwongen, g'lijk men ziet,
Dat alle kwaad door Gods toelating maar geschiedt:
't Leed daar ons Farao met^[116] pijnigt ongerichtig
(Op mijne woorden let, en oordeelt dan voorzichtig),
Hem t' zijnder straffe dient: maar ons, indien ons vroed^[117]
Dees kastijdinge leidt tot rechte ware boet,
Die God hier mede eischt, ze is ons zoo nut en zalig,
Als zij den koning is verdoemelijk en dwalig^[118].

KORACH.

Gij zegt nochtans—

MOZES en AARON.

[Pg 14a]

MOZES.

Ontluikt, gelijk een lustdal schoon,
Dat in den morgenstond zijn bloemen stelt ten toon;

AARON.

Vervrolijkt u, gelijk de vogelkens met lusten
De Zonne groeten, als zij stijgt uit heurder rusten,
Gij die verlaten scheent.

KORACH.

Wie of met vrolijkheid
Ons ongewoon begroet?

KALEB.

't Zijn Amrans zonen beid'.

JOZUA.

o Broeders, wellekom!

MOZES.

Uw voorhoofd wilt vervrooyen^[119].

KORACH.

Waarin? in onzen druk en jammerlijk verstrooyen?

MOZES.

Verheft uw droef gelaat, o Israël! en steekt
Nu 't hoofd ten hemel op, die al uw banden breekt,
De Heer die is met u, die alle uw ellenden
En droevig treurspel komt met vreugd en blijdschap enden:
De God van Abraham, Isak, en Jakob zelf,
Die zijnen troon pilaart op 't brandende gewelf,

Is mij verschenen in een bliksemende klaarheid.

KORACH.

Ik denk 't is eenen droom.

MOZES.

Neen, broeders! in der waarheid;
Toen ik bij Sinai was hoedende mijn kudd'
Met deez' gedoornde mik^[120], mijn herderlijke stut^[121],
Zag ik 't groot Horebs bosch een blikkig^[122] vuur omranden,
't Welk heel verteeren^[123] scheen en t' zamen te verbranden:
Maar even vrolijk loech^[124] blaên, bloemen, kruid en loof:
Eer deze bliksem nog voor mijn gezicht verstoof,
De donder van een stem, o wonderlijk spektakel!
Verklaarde mij den zin en eisch van dit mirakel,
Op deze wijze: 't bosch, waarin deez' vlamme speelt,
Daarmede is Israëel naar 't leven afgebeeld,
Die in 't vervolgingsvuur zal als dit bosch ontluiken;
Ik wil mijn lelie schoon nu uit de doornen pluiken^[125].

Toen dreunde 't heele bosch, ik stond geheel bedut^[126],
Driemalen heeft de berg zich bevende verschud:
En als ik niet en wist waar henen te vervluchten,
Met een borstkloppig^[127] hart, en met een zwaar verzuchten,
En schier van vreeze lag begraven in het gras,
Toen gaf de Heere mij te kennen wie hij was:
De God JEHOVA zelf, de God van onzen vader,
De Schepper van het al, alleen des levens ader,
De Herder Israëls, die in 't beloofde land
Ons nu vervoeren wil uit Faraonis^[128] hand,
Uit al onz' slavernij.

KORACH.

En deed hij u geen teeken
Van zijn' almachtigheid, dat hij ons leed zal wreken,
Dat hij ontboeyen zal den zwerm van zoo veel duisd^[129]
Die onder Farao dus lange zijn gekruist^[130]?

MOZES.

Ja, haddy^[131] 't zelf gezien, toen ik ontweek zoo bange
Voor dezen staf, die werd een kronkelende slange,
Een serpentijnig dier, in 't wezen, niet in schijn,
En spooog alzins op mij haar doodelijk fenijn
Met haar gesplitste tong, en lag in 't gras gescholen;
Haar oogen vlamden als twee gloeyendige kolen,
Azurig luisterde^[132] haar vel, en in mijn oog
Geleek^[133] de slang die onz' voorouderen bedroog
In 't weeldig Paradijs; want waar zij henen zwerfde^[134],
De groenigheid van 't gras en 't kruid alzins versterfde^[134].
Als nu de stemme mij den worm te grijpen hiet^[135],
Was 't weêr dezelfde stok, gelijk gij zelve ziet:
't En bleef hier nog niet bij, God smette boven dezen
Mijn hand met lazerij, en heeft ze weêr genezen,
En vastelijk beloofd, hoe dat ik 't water rein

Verkeeren zal in bloed, door zijne kracht allein:
Opdat, als elke daad mijn woorden volgt warachtig,
U en Farao maar een sterk geloove krachtig
En schort: deez' boodschap dan breng ik u metter spoed^[136],
Met mijnen broeder die mij is op weg ontmoet,
Dien zelf de stemme Gods beval, tot mijn versoening,
Te spreken nevens mij voor Farao, den koning,
En God heeft mij gezalft een leidsman en een hoofd
Van zijn verkoren volk.

KALEB.

De Heere zij geloofd,
Die Jakobs aanschijn nu de tranen wil afwasschen,
En in 't beloofde land bedelven^[137] eens onze asschen
In ons voorvaders graf.

JOZUA.

Den Heer zij lof en prijs!

KORACH.

Wij zullen niet meer zijn der dieren aas en spijs,
De wreede Farao zal ons niet meer verheeren,
De stamme Juda nu aanvanget te regeeren:
Kom, Juda, als een leeuw! klimt nu ten hoogsten staat!
Versiert u met een kroon en koninklijk gewaad,
Den gulden scepter grijp, want God is onz' Verzorger,
Wij zijn geen slaven meer, elk Hebreë is een borger
In 't zoet beloofde land, daar de Jordane stroomt,
Daar ik in mijnen slaap zoo dik^[138] van heb gedroomd:
Ach, lang gewenschte vreugd!

KALEB.

Ach, heugelijke tijding!
Nu straalt de blijde dag, de dag van onz' verblijding.

JOZUA.

En gij, twaalf-stammig volk! versmoort wel in uw vreugd,
Als gij dit hooren zult.

KORACH.

Hoe zal dan met geneugt
De donder van deez' stem zoet in uw ooren klinken,
Als gij alree den glans ziet van uw vrijheid blinken.

MOZES.

Gaat, boodschapt den Hebreëen hun uitkomst; want in 't hof
Des konings gaan wij beid' verzoeken ons verlof.

KORACH.

En zoo hij 't u ontzegt?

AARON.

't En mag hem geenszins baten:
Want door Gods sterke hand zoo moet hij ons verlaten.
(B i n n e n .)

K O O R .

Als de zee vast ongestuimig
Stormt, en werpt haar baren schuimig
Naar den hemel al verbaasd,
Als de schipper hoort de buyen
Van den Noord-wind 't strand doorluyen,
Is de stilte eerst allernaast.

[Pg 15a]

Zoo ook God, wanneer hij droeve
Stelt in 't hardste van zijn proeve
't Mensch'lijk schepsel t' eenemaal,
Is zijn gunste zoo veel nader,
En, gelijk een goedig Vader,
Zoo verzacht hij al hun kwaal.

Na zijn toornigheid ontsteken^[139],
Zal hij weêr zijn pijlen breken,
En na zijn kastijding schier^[140],
Na zijn straffinge weldadig
Werpt hij wederom genadig
Al zijn roeden in het vier.

Want in droefheid en ellenden
Zal de mensch tot God zich wenden:
Maar in weelde en voorspoed zat
Zal hij wederom vergeten
's Heeren goedheid ongemeten,
Wijkende van zijnen pad.

Dat ons God dan proeft ten lesten,
Dienet al tot onzen besten,
Of men 't schoon zoo niet begrijpt:
Zal de wijngaard vruchtbaar groeyen,
Och! men moet hem wel besnoeyen,
Eer zijn gulden vruchte rijpt.

Na een bitter sause scheele^[141],
Zal de honig onze keele
Smaken zoeter en belust,
En na 't lang gedurig slaven
Ligt de moede zacht begraven
In den schoot van stille rust.

Die den^[142] Hemel meest beminnet,
Dien hij allerliefst bezinnet,
Meest van droefheid werd bespoeld^[143]:
't Moedig paard, dat in den stalle
Is uitmuntig boven alle,
Meest zijns heeren sporen voelt.

Is 't dan vreemd, dat God de Joden,
In de tranen van veel nooden,

Heeft gewasschen rein en klaar:
Nu de tijd ook is verschenen,
Keert in blijdschap al hun weenen,
Nu is hunnen trooster daar.

Want God voor veel jaren Mozen^[144],
Amrams zone, heeft verkozen
Tot een trooster Israëls:
Ziet eens, hoe hij hem omermde,
Hem omhelsde en beschermde,
Voor Farao's gramschap hels^[145].

Toen de afgunstigheid de zonen
Jakobs, zonder te verschoonen,
Zwaard en water overgaf;
Toen het moederlijke herte
Jochebeds zag, met veel smerte,
Mozes wieg aan voor zijn graf;

Toen de moeder heurs zoons leven
Moest de baren overgeven,
Als zij had heur kind gekust;
Toen de moederlijke zorgen
Lagen, met heur kind, geborgen
In het kistjen ongerust.

[Pg 15b]

Toen zij moest heur zelf verliezen,
Van twee kwaden 't beste kiezen,
Met een droef adieu, te noô^[146],
Riep: "ik hope in deze golven
Meer meêdoogen is gedolven
Als in 's konings herte snoô!"

God, hoe langs hoe goedertierder,
Van dit sloopken was de Stierder
Zelf, met eenen Wester wind,
Die het blies hoe langs hoe lochter^[147],
In den schoot van 's konings dochter,
Voor een Engel en geen kind.

't Kind, dat zag men weder dorsten
Naar zijn eigen moeders borsten,
't Wies in alle schoonheid op;
In zijn voorhoofd stond geletterd,
Hoe 't den Farao verpletterd
Nog vertreden zou den kop.

't Groeide op in manlijkheden^[148],
En, van harte heel besneden
Voor des hofs wellusten, hij
Koos in ballingschap te zwermen,
En den Hebree te beschermen
In zijn droeve slavernij.

Als hij hierom moest vervluchten,
En in Midians gehuchten,
Weiden 't herderlijke vee:
Als de tijd nu was voor handen,
Dat de Heer zijn offeranden
Eischen zou van den Hebree;

Zoo verschijnt hem van den Hemel,
Bij Sinai, 't lichtgeschemel^[149]
Van des Heeren heerlijkheid;
God laat hem zijn stemme hooren,
Op dat hij zijn uitverkoren
In het land Kanaan leidt.

Op dat zij daar, zonder smetten,
Onderhouden zijne wetten,
En hem lieflijk met wyrook
Eenen zoeten reuk toebrengen,
En met bokkenbloed besprengen
Zijn altaren met gesmook^[150];

Op dat dankbaar, onverholen
(Wijder als tusschen de polen,
't Hemellicht den nacht beschaamt)
Al zijn groote wonderdaden,
En zijn goedheid vol genaden
Over al mocht zijn befaamd.

Dat de mensche^[151] steeds mocht haken,
Om hier boven te geraken
Daar 't hem alles looft en prijst.—
Acht het aardsch dan veel geringer
Dan het Hemelsch, daar de vinger
Van zijn zoete wet op wijst.

[Pg 16a]

TWEEDE DEEL.

FARAO de koning, TIFUS en SERAX, droombedieters
en tovenaars,

FARAO.

De laatst geleden nacht (wat hoef ik mij te veinzen?)
Heeft mij belemmerd zwaar met velerlei gepeinzen,
Gelijk de groote kroon gemeenelijk aankleeft
De zorg, die altijd met veel zorgen om ons zweeft,
De zorg, die 's konings hoofd met haren zwerm verduizelt^[152],
En met een sterk geblaas steeds in zijn ooren suizelt.
Wanneer de schaduw valt, en dat het sterflijk dal
's Nachts vleugelen bespreidt, zoo slaapt den grooten al^[153]
De zon in Thetis' schoot, 't gedierte met vermakken^[154]
In zijne holen rust, 't gevogelt' in de takken
Zijn vlerken hangen laat: maar 's konings majesteit
Toch nimmer rust omhelst, of zoo hij werd verleid
Door eene zachten slaap, en d' oogen komt te sluiten,
Zoo waakt zijn zorge nog, en sluit zijn ruste buiten;
Als hij in 't bedde zwemt in Lethe's stillen stroom,
Zijn zorgen werden ij^[155] verkeerd in eenen droom.
Mij dacht in mijnen slaap, ik op den grooten wagen
Werd langs het RoodeMeers schuimachtig strand gedragen,
In volle wapening en rusting t' eenemaal,
Gelijk wanneer de Moor ontziet^[156] mijn bloedig staal.
De hemel was gevaagd^[157] blaauw, helder, en azurig,
En Febus zag in zee zijn spiegelstralen vurig,

Het weder loech elk toe, men hoorde geen geruisch;
Zefyrus nu verblies een golfjen met gedruisch,
De schepen lagen stil, dat nu Neptunus' gilden^[158]
Voor 't windlooze weêr een zeil uitspannen wilden,
't Gespan van mijne koets den breidel gaf gehoor,
En telden, zoo het scheen, hun stappen op het spoor,
Als op het onverzienst het meer bestond te bruischen,
Dat geene kielen zich naar 't roer en lieten kruisen^[159],
De sture Boreas begon fluks uit de zee
't Grijsschuimig baargebergt' te brengen op de ree,
De hemel werd bekleed met droeve duist're wolken,
En 't voorhoofd van de lucht omstort met zwarte kolken;
Een donker nachtzeil blind beschaduwde den dag,
Dat 't licht alzins verdween; of, zoo men schijnsel zag,
Was 't bliksem-wederlicht, dat met een slinksch^[160] geflikker
Jupijn van boven wierp, met eiselijk^[161] geklikker,
De donder dreunde met een dommelig geklak,
Dat Sirt, klip, rots, en strand Neptunus' gramschap brak,
Die met zijn gaffe^[162] scheen den hemel te beklemmen,
En weder 't firmament in 't Roode diep te zwemmen;
De Tritons trompten^[163] op hun groote waterschulp,
Dat ieder Palinuur^[164] de Goden riep om hulp,
De schepen stegen op genade naar de polen
En hadden 't wijscompas en 't roer den wind bevolen.

De paarden zagen nu ook d' onweêrs stormen leep^[165],
De voerman hoefde toom noch breidel, noch de zweep,
Zij vlogen even dol een langdurige wijle,
Als uit een Schytschen boog de onbedwongen pijle;
Veel snelder als de wind, veel sneller als de stroom
Schoof op vier raders de beslagen disselboom;
Hot, hot, al breidelooze de wagen henen glipte,
Ontziende noch de kroon, noch scepter van Egypte:
Wat 's konings koetser^[166] ook gebaarde^[167] of luide riep,
De redeloze vlucht al even zwijmig liep,
Nu bin^[168] nu buiten spoor, al zonder weg te peilen^[169];
Geen schip ons volgen mocht met opgeblazen zeilen.

Dus stoof de voortocht vast, als eene watervliet
Die van 't gebergte valt, tot daar men Faros ziet
Weêrhoudeloos verbaasd in hunnen loop, ten vollen
Gelijk men eenen steen ziet van de klippen rollen:
Hoe 't grondeloze diep meer zand en water spoog,
Hoe heftiger verschrikt elk ros om 't zeerste vloog,
Tot door het storm geblaas een krokodille strandden^[170],
De grootste, die hier ooit gezien mogt zijn te landen,
Dicht aan den boord des strands, in't minst van driemaal vijf
Kubieten^[171], oversterk gewapend op het lijf
Met dubbel schelpen hart, 't hoofd zeldzaam om te
aanschouwen,
Zoo eiselijk en groot dat het elk dede grouwen,
Scherptandig in den mond: zoo haast onz' jacht vernam
Dit zeldzaam monster, 't welk heel heftig naar hen kwam,
Zij hunnen loop op nieuw verdubbelden^[172] vervolgen,
De koetse mocht gezwind haar op het snelste volgen,
Als 't koppel honden heet het hert volgt op den hiel,
Tot dat een holligheid den wagen wederhiel,
Waar door zij uit 't gespan van hun gareelen raakten,
En krak, krak! tot tweemaal, de groote wagen kraakte,
Die eindelijk verzwakt niet wederhouden mocht,
Met mij stak op het strand de beenen in de locht!

Hier lag de dissel, ginds het speak, en daar de raden,
Tot ik mij 's morregens van Morfeus vond verraden.

De droom beduidt wat vreemds (hoe wel hij somtijds liegt,
En met zijn Iden^[173] als een schaduwe vervliegt);
Want onlangs zijn gezien de dreigende komeeten,
Verscheiden beeldsels ook van bloedige planeeten,
En, tot drie nachten toe, een geestelijk gespook
Is voor mijn slaaps gezicht verswenen^[174] als de rook:
De pyramiden van de koninklijke graven
Driemalen zijn beweegd; een vlucht van zwarte raven
't Meer opgeworpen heeft, grafvogels, die graf, graf!
Egypte dreigen gruw met de een' of de ander' straf;
De grootste zerken van de tomben zijn gereten,
En 't nare kerkhof heeft doodsbeenders opgesmeten,
Isidis^[175] heilig beeld, tot voorspel van ons leed,
Heeft eenen regen vocht van bloedig zweet gezweet^[176],
Osiris naar den Nijl heeft zich gekeerd verbolgen!
Ontwifelijk hierna moet d' een of d' ander^[177] volgen:
Gij zienders! mij den grond van deze zaak verklaart.

TIFUS.

De koning zij hier in bekommerd noch bezwaard.

SERAX.

De droom rijst uit een hart beslommerd met veel zorgen.

FARAO.

Hij rijz' waar uit hij wil, wat is er in verborgen?

TIFUS.

Gansch niet^[178], grootmogend vorst!

FARAO.

Nochtans de droom bediedt
En wijst op 't geen daar na gemeenelijk geschiedt.

TIFUS.

Pilaar van 't grootste rijk, de droomen zijn verscheiden,
En eensdeels anders niet dan ijdelheid verbreiden;
Ten anderen profeetsch voorloopers, diens^[179] gebaar
De komst boodschappen van de zuivre waarheid klaar;
Ten derden, twijfelijk en donker in 't aanschouwen,
Daar niemand, dan die wil, 't geloove op hoeft te bouwen:
Nu, 't beeld van 's konings droom, ten aanzien ongewis,
Van ijl en twijfel t' zaam in een versmolten is,
Zoodat er niet en waar iets zekers uit te ramen.

SERAX.

Belangende 't gespook met dees voorttekens t' zamen,
Ten deele schijnt het wel tot kwaad te zijn geneigd,
En acht^[180] wij werden^[181] van de Goden dus gedreigd,

Omdat wij zuimig^[182] zijn, en werden^[181] langs^[183] hoe sloffer
In 't heilige gesmook en dienst van onzen offer,
Om de andre Goden straf t' ontslaan^[184] en maken kwijt
Op den altaren, die den priesters toegewijd,
Bevolen zijn van ouds; de koning tot een teeken,
Van boet, hun heilig doe het offervuur ontsteken,
Opdat de Hemel (die ons dreigen^[185] schijnt met wee)
Zijn staal mog wederom bekleeden metter scheê,
En de offeranden als een zoeten reuk ontvange,
Wegnemende de straf, die toornig schijnt te hangen
Ons allen boven 't hoofd: dat ook de koning weêr^[186]
Den Godsdienst, die allengs vervallen meer en meer
Is in het gansche Rijk, op nieuw mocht wederbaren^[187],
Geheel op 't oud gebruik van over vele jaren;
Dat ook des Heiligdoms hoogtijd bij ieder mocht
Devotig zijn gevierd, en alles wederbrocht^[188]
Werd op den ouden voet—

MOZES en AARON tot FARAO.

MOZES.

Groot koning van de stranden
Des Nijls! de Koning, die den scepter voert in handen
Van hemel, aarde, en zee, die uwen glans verdooft,
Der koningen Monarch, en aller prinsen Hoofd,
Heeft ons gezonden hier.

FARAO.

Wiens scepter of wiens kroon is
Ontzienlijker^[189] als den rijksstaf Faraonis?

MOZES.

't Onsterflijk Wezen zelf, de Heere Zebaoth.

FARAO.

Wie kent er nevens mij een grooter Heer of God?
Breidt zich mijn heerlijkheid niet uit aan alle kanten?

AARON.

Van een almachtig Heer wij beide zijn gezanten,
Van God, die zijnen troon op 's Hemels vout^[190] pilaart.

FARAO.

Regeert hij in de lucht, ik heersch hier op der aard.

AARON.

Hij is, die 's Hemels loop stiert op de hooge polen.

FARAO.

Ik denk, gelijk de Nijl omdraait de watermolen.

AARON.

Hij is de Dondergod en 't bliksemende licht.

FARAO.

De donder is mijn stem, de bliksem mijn gezicht.

AARON.

Zijn Godd'lijk woord beweegt de blaauwe firmamenten.

FARAO.

Het aardrijk schudt en beeft van mijne dreigementen:
Wat is 't dat, gij verzoekt? Ziet, wien gij rebelleert!

AARON.

De God van Abraham op Farao begeert,
Dat hij van 't juk ontsla en buiten de limieten
Egypti^[191] trekken laat de slaafsche Israëlieten,
Dat zij hem mogen doen een offerande, vrij
Van 't heidensche gezicht, die hem behaaglijk zij;
Daar Horeb 't voorhoofd bergt ten hemel in de wolken;—
Dus oorlooft^[192] nu 't vertrek aan al d' Hebreewsche volken.

[Pg 17b]

FARAO.

Genade, o Jupiter^[193]! Wie zijt gij die zoo licht
Uw hielen tegen mij den grootsten koning licht?
Help Isis en Osir! Ik zweer u bij de sikkel
Saturni^[194], dat gij 't hoofd zult steken aan den prikkel:
Wie is er die zich derf opwerpen tegen mij,
Dwingvolk^[195], kroondrager van de grootste heerschappij!
Ik zweer bij 't hoog tooneel van mijn rechtvaardig leven,
Gij hebt uw eigen roê mij in de hand gegeven:
Als tegen zijnen heer de slave zich opwerpt,
Noodzakelijken moet de roede zijn gescherpt,
Het lastig juk verzwaard, de hals hem òverwogen,^[196]
En zijn hardnekkigheid gebroken en gebogen,
De stoute hoogmoed van zijn vleugelen gekort;
Hoe 't bedde zachter is, hoe hij veel trager wordt,
En hoe men hem meer recht en voordeel zal aanbieden,
Hoe hem veel meer te kort zal dunken te geschieden:
't Is weelde, die uw jeugd al lang genoeg verschoont,
Best dat men u verdrukt en houdt in de oud' gewoont';
De roede is van den neers en eerst in 't vuur gesmeten,
Nu 't langer niet en smart, de striemen zijn vergeten;
Gelijk de gladde hengst, die op den stal verkoelt,
Zijns heeren sporen niet in lange en heeft gevoeld,
Noch toom, noch breidels dwang, alreede kwaad om temmen
Te noê laat zijnen heer weêr op den zadel klemmen^[197],
Het steigert en het briescht, van weelden ongezond;
Nu schort u ook 't gebit van ijzer in den mond,
't Is best, dat men u weêr deez' ziekte doet uitzweeten,
En voor een vette sop^[198] geeft slagen voor uw eten:
Gaat henen in 't gareel, gaat henen, bouwt en slaaft,

Ik wil, dat gij den weg van uw vertrek opgraaft^[199].

AARON.

Wij zijn de boden Gods, dus laat u niet verrukken^[200],
Hooft gij zijn stemme niet, zijn hand die zal u drukken;
Daar ligt de roede tot een teeken opter eerd,
Ziet, hoe zij in een slang lichamelijk verkeert,
Zij kronkelt en zij kruipt: indien bij u ons spreken
Niet eene pluim^[201] en weegt, gelooft ons bij dit teeken,
En looft Israëls God, die u 't geloof versterkt,
En door dees wonderdaad zoo krachtelijken werkt:
Geloofdy^[202] 't niet om 't eerst, gelooft dan, met den and'ren,
Het tweede, als in rood bloed het water zal verand'ren,
De visch versterven zal in der rivieren stank,
Die God de Heere slaan zal zeven dagen langk.

SERAX.

En dynen lieven God, vertoont hij zich zoo brave^[203],
Om dat hij in een slang verandert uwen stave?
Is dit zijn hoogste kunst? Loopt met uw meersche^[204], loopt,
En uwe kramerij al elders duur verkooft,
Bij ons en geldt ze niet; gaat, gaat, vent ze aan de dwazen!

TIFUS.

Meent gij den koning zoo in de ooren wat te blazen?
Meent gij, dat onze prins zoo lichtlijk is getroost?
Wij hebben 't al te dik voor oogen hem gebootst^[205].
En of gij schoon in bloed verkeert de vlieten stormig,
Wij zullen 't water ook couleuren^[206] gelijkvormig.

AARON.

[Pg 18a]

Gij toovert, ik herschep; gij met den schijn bedriegt,
Den schijn, wiens wezen als een schaduwe vervliegt,
Uw goochelkunst en is maar forma en figure,
En 't mijne lijfelijk verandert van nature:
Want gij door Satan werkt, en ik door kracht gewis
Van Gods almachtigheid, die niets onmooglijk is:
Schort^[207] dees hardnekkigheid en wilt zijn stemme hooren,
Die weder dezen staf maakt als hij was te voren.

FARAO.

Waar toe dit lang sermoen? preëkt elders al uw best,
En Faraonis eer niet door eens anders kwetst:
Gaaf, boodschapt den Hebreën: mijn hand is veel geringer
Voordezen hun geweest dan nu mijn kleinste vinger.
Ik voel, ik voel het juk is hunnen last te licht,
Dies ik drie dubbel moet verzwaren hun gewicht:
Met schorpioenen wil ik hen voortaan kastijden,
En alle roeden 't vuur en uwen God toewijden
Tot eenen offerand. De koning is verleid,
Die de onderzaten meent tot zich met zoetigheid
Te trekken meer en meer, en ziet hij niet te veuren^[208],
Zij zullen zijn gebied van hunnen halze scheuren,

En stellen 't rijk in roer^[209], en roepen: "tza, wel aan!
Laat ons den zwaren last van 's konings kroon ontslaan,
Wat roert of gaan ons aan zijn ingestelde wetten?
Een ieder breek de boei en schakel van zijn ketten"^[210].

MOZES.

Verheft uw harte niet, want 's Heeren straffe dra
Volgt u alreê, gelijk de schaduw 't lichaam, na,
Der bergen toppen, die zich in de lucht verheffen,
Afgrijselijk men ziet de slinksche^[211] bliksems treffen:
Heer koning! luistert hoe Gods gramschap wederschalt!
Verschuilt, verschuilt u, eer de Hemel op u valt,
T'wijl u Gods goedheid noodt; zijn straf komt met vertragen
Naar den godd'loozen toe, maar komt met zware slagen
Op der tirannen kop: dus uit den grootschen tred
Uws obstinaatheids wijkt, en van uw stout opzet
Haalt fluks de zeilen in! gij moogt^[212] hem niet ontslippen:
Of gij hem schoon ontvlucht, zoo raakt gij op de klippen
Van uwen ondergang; en of gij u verschuilt,
In 't allerhelschte^[213] diep, in 't donkerste gekuilt,
Geen duisternissen, daar zijn oog u niet zal merken,
Geen schilden mogen u voor zijnen schicht bevlerken^[214],
Alzins vindt gij u in de kaken opgesperd^[215]
Van zijn rechtvaardigheid, en in den strik verwerd
Van zijnen grimmen toorn, die altijd na der zielen^[216]
En na het lichaam u zal treden op de hielen
Van uw versteend gemoed: wat baat toch kroon of staf,
Als Hij uw kroone breekt, die u den scepter gaf
Met zijnen sterken arm; dus neemt tot geen verschooning
Uw troetelende^[217] macht, die steeds den hoogsten Koning
Moet onderworpen zijn; want Gods almogendheid
Belacht, helaas! den trots, die u omhelst en vleit
Met een vermomd gelaat.

FARAO.

Waar toe dees lange rollen?

SERAX.

Heer koning! laat den zot 't hart met zijn tong uitbollen^[218].

TIFUS.

Wat werpt ons Pluto^[219] op?

AARON.

Volgt tijdelijk den raad
Des Heeren, die u met onz' stemme wekken laat
Uit dezen diepen slaap; ontwaakt, eer u te spade
De held're Zon begeeft, het licht van zijn genade!

FARAO.

Help aarde! wonder is 't, dat gij u niet en belgt,
En dees trotseerders in uw zwarte keel verzwelgt!—

Past^[220] fluks het groot gewelf van Memphis' hof te ruimen,
Eer 's konings gramschap als een zee begint te schuimen;
Hij heeft zijn planten^[221] zwaar op 't aardrijk neêr gezet,
Verstapt hij, elke tred een koninkrijk verplet:
Zoo gij den bliksem zoekt, Jupijn is hier te vinden:
Dus wacht u wel den leeuw zijn keten te ontbinden.
Schuimboeven van mijn rijk! gaat, boodschaft den Hebreeuw
Dat 't glas verlopen is van zijne gulden eeuw;
De laatste ure is lang geslagen aan den wijzer,
En in Farao's hof is zijne kerfstok ijzer:
Gaat henen, maakt hem kond, wien dat uw fijn verstand
Den stok om hem te slaan gaf in zijn rechterhand;
Gaat, brengt dees blijde maar aan al de uitheemsche slaven
Dat lang voor hun vertrek de weg is opgegraven:
En is 't dat uwen God niet vast en zit geschroefd,
Hij doe zijn boodschaft zelf, indien hij iets behoeft.
(B i n n e n .)

MOZES.

Zijn hart is onbeweegd veel grooter^[222] dan de rotsen.

AARON.

Wie dorst den Hemel toch ooit obstinater trotsen?

MOZES.

't Hart ligt hem veel te hoog geschoten in den krop.

AARON.

Hij werpt den steen, die hem zal vallen op den kop.

MOZES.

Hij heeft God opgewekt met zijn grootmoedig^[223] baffen.

AARON.

Tsa! gaan wij, want door ons zal hem de Heere straffen.

B i n n e n .

K O O R .

Steenen Farao! wilt zwichten,
Want zijn schichten
Haalt de Hemel uit den tros^[224];
Pyramiden! wacht uw spitsen
Voor zijn flitsen:
O, daar gaan zijn pijlen los!

Nylus schreit nu, al bedolven
In zijn golven,
Om de vis, die in zijn kruik
Sterft, om dat de waterbaren
Aldus varen
Bloedig over zijn parruik^[225].

Vorschen, luizen, wormen krielen,
Waar zijn hielen
Den Egyptenaar verzet:
Heptanomis^[226] groot geweste
Ook met peste
Dodelijken is besmet.

't Vluchtig vogeltjen, met ijlen,
Van haar pijlen
Onverziens werd achterhaald,
Dat zijn vleugels aan de sterren
Uit ging sperren,
In de baren nederdaalt.

[Pg 19a]

't Lokkig schaapjen sterft in 't bleiten,
En de geiten
Vallen voor den herderstok;
Waar de bouwer ploegt al wakker,
Ziet hij 't akker-
Vee begraven onder 't jok.

Nu drukt hun de hand des Heeren
Weêr met zeeren,
Met onreinig puist gedoornt^[227],
Menschen ende beesten woelen,
En bevoelen
's Hemels grimmigheid vertoornd.

Nu drukt hun den æther vierig,
Al wraakgierig,
Met zijn kromme bliksems rood;
Nu laat hij Egypte vallen
Van kristallen
Een diluvie^[228] in den schoot.

Nu zoo dreigt hij hun afgrijzig,
Met een ijzig^[229]
Donders dommelig geklak;
Nu jaagt God met hagels ronden,
Om hun zonden,
Al d' Egypt'naars onder 't dak.

De Eik en schijnet nu de elzen
Niet t' omhelzen,
De Aarde, droef en onbesproed^[230],
Mist haar ranken en haar noppen,
Mist haar knoppen,
En haar groen geschilderd kleed.

Nu beschaduw't hij hun banen
Met sprinkhanen,
Die voorts rooven t' eenegaâr^[231]
Al de vruchten, die zij zaaiden
En afmaaiden,
In den schoot van 't ronde jaar.

Nu houdt Febus^[232] zich gescholen
In de polen,
En vertrekt^[233] zijn blonde hoofd;

't Licht van zijnen gulden wagen
Hij drie dagen
Hunnen horizon berooft.

Noch blijft deze koning trotse,
Als een rotse,
Die geen golven en ontziet,
Als een klippe die gedurig
Klieft azurig
't Schuimsel van Neptunus' spriet.

Want God in zijn stoutheid kriegel,
Tot elks spiegel,
Heeft verstokt zijn steenig hart;
Niet, om met een welbehagen
Hem te jagen
In 's doods strikken al verward;

Maar om straffen zijn voorleden
Godd'loosheden,
En om Israël bekwaam
Stof te geven, om te zingen
Zonderlingen
De Eer van zijnen heil'gen naam.

[Pg 19b]

DERDE DEEL.

FARAO, de koning.

Een wereld buigen schier met onzen scepter krachtig;
Hoe wel onz' gouden kroon blinkt met den diadem,
Daar is een grooter Heer, daar is een hooger stem,
Daar is een Koning nog, die onzen glans verduistert,
En een beperlden staf, die heerlijker luistert^[234],
Daar is een hemelsch rijk, 't welk 't wereldsch rijk omvangt,
Daar alle mogendheid den scepter van ontvangt:
't Is Hij die boven woont, en heerscht ook hier beneden,
Die onze zetels doet verschrikken^[235] voor zijn treden,
Der prinsen overhoofd, der koningen Monarch,
Die 't alles overziet van zijnen hoogen berg,
Die op 't verhemelt rond gebouwd heeft zijnen troone;
De louter sterren zijn maar loovers van zijn kroone;
Die met zijn donderstem den sterflijke verschrikt,
En met het vurig rood van zijnen bliksem blik^[236].
Meer pijlen heeft hij op Egypteland gescherpet
Dan zand en barig schuim het Roode meer opwerpet,
Dan korenaren rijp de vochte Nijl besproeit,
Wanneer van zijnen stroom de vlietkruik overvloeit.
Wat baat mij nu op 't hoofd de kroone van Afrijken?
Of dat ik 't derde deel van al des werelds rijken
Op mijne globe^[237] zie? Wat baat dat ik alleen
Maak een triumfe van hoovaardige trofeên?
Of dat ik op den boord van mijnen vloed doe zwieren
Dees vendelen gekruist, dees bloedige banieren?
Of dat de Arabier of Moore martiaal^[238]
Ontzie de punten scherp en sneden van mijn staal?
Wat baat het (als ik doe mijn oorlogs leger krielen),
Dat de and're wereld moet voor dezen scepter knielen?

Dat ik van Oost tot West gevreesd worde en geëerd,
Als deze groote Mars nog boven mij regeert?

O Delta^[239], Delta schoon! die met uw graf pilaren,
Met uw Mausolen^[240] schijnt de uitbreidselen te nâren^[241],
Daar Faros met zijn kruin de firmamenten doet
Verschrikken, en vertreedt het aardrijk met den voet:
Wat baat het, of gij kunt met flitsen en met pijlen
Verdonkeren de lucht? of in zoo korte wijlen
Gij een bosschazië maakt van lansen uitgespeerd^[242],
Of 's werelds aanzicht met uw krijgers eclipseert?
Wat baat het, of gij in uw wap'nen voert geschreven
De teekens van uw deugd en vromigheid verheven?
Wat baat, of uwen prins met slavernije strang
Zoo vele volken drukt? of dat den^[243] Ondergang
Zijn roede nederwerpt, en offert voor mijn voeten,
Of met zijn kroone mij de Middag^[244] komt begroeten?
Als heel Egypte dus, door bliksem, wind en storm,
Tot eenen chaos kruipt weêr in zijn ouden vorm.

Help Jupijn! wie gij zijt, die met uw oorlogswempel^[245]
Ons boven 't hoofd braveert, komt over uwen drempel
In 't sterfelijk begrijp^[246], en laat den Hemel staan,
Kom, plant op 't platte veld de stenge van uw vaan!
Geen koning is hier toch, die om de beste kanse
Met mij kroon tegen kroon durft zetten in balance:
Ik waag, om 't Hemelsch rijk, nog op een goede hoop
Den ronden cirkel groot van 's werelds ommeloop;
En brengt gij mij in 't graf op 't hoogste van mijn dagen,
Zoo is 't mij eerst genoeg van u te zijn verslagen:
Komt slechts op 't aardsch tooneel, zoo gij tornooyen wilt,
Op dat ik proeven mag de deugd van uwen schild;
En is 't, dat ik uw zwaard noch speere niet ontvliede,
Zoo wensche ik op mijn graf geen schooner piramiede.

[Pg 20a]

Of gij al schoon d' Hebreên, die mijne scepter drukt,
Van hunnen halze scheurt en Farao ontruikt
't Juk van hun dienstbaarheid, werwaarts wilt gij ze brengen,
Dat zij de hoornen van uw altaren besprengen?
Zij raken elders licht in dieper slavernij,
Of onder een gebied van strenger heerschappij.

Gansch Lybiën is woest, daar Atlas stijgt om hooge.
En 't ingezeten volk geneert^[247] zich met den boge,
En oorloogt met de spriet gestadig tegen 't wild,
Daar ieder tot nooddruft zijn pijlen op verspilt^[248].

Gaan zij zich bij den Moor of Etiopiër voegen,
Die heeft nog 't meeste deel wel van zijn rijk te ploegen;
Of hij ze schoon ontvangt, en loopt ze al in 't gemoet,
De Uittheemsche als een slaaf zijn akkers bouwen moet.

De ruige Barbaros ook binnen zijn limieten.
Geen vreemdelingen lijdt, noch Meden, nochte^[249] Scyten;
Noch over onzen vloed, noch over de Jordaan
En zal de Filistijn ook geen Hebreên ontvaân.

Den vrekken Arabier (zij passen op hun stukken)
Is ook genoeg bekend nog om zijn oude tukken,
Hij vilt, besteelt en plukt wie in zijn handen raakt.
En dien hij burger zalft, hij eigen slave maakt.

Noch daar de Assyriër der koninklijker^[250] staten
Tooneel eerst bouwen dorst, bij 't stroomen der Eufraten,
Noch nergens waar het licht de duisternis verdooft,
Of de ingezeten is der vreemden overhoofd.

Of zoeken zij een land of zoeken zij een woning,

Daar ieder burger is, daar ieder is een koning,
Daar ieder rechter is, en 't mes trekt uit de scheê,
Diens bodem is gelijk de diepte van de zee,
Daar alle baargeschuim oprijzet met elkander;
Zoo wil een ieder hier ook heerschen boven d' ander,
En werden zij dan t' zaâm verdrukt in ongeval,
Wat koning is er die hun zake rechten zal?

Of trachten ze onder een klimaat zelf te heerschappen^[251],
Daar sterflijk mensche nooit het spoor van zijne stappen
Geprent heeft laten staan, daar zonder arrebeid
De willige natuur het akkerveld bereidt,
Zij zullen menigmaal nog om Egypte wenschen,
Eer 't tot voldoening strekt voor zoo veel duizend menschen,
Die buiten Farao behoeven al ter nood^[252]
Tot nooddruft eenen opgehoopten vollen schoot.

MOZES en AARON tot den koning.

MOZES.

Monarche Mitzraïms^[253] hoe lang zult gij nog kunnen
De oogappels sluiten voor de klaarheid eener zonnen?
Hoe lange, o Farao! zult gij beletten, dat
Israël smoken doet het heilig altaarplat
Des driemaal hoogen Gods? Ai, blind, versteenigd vorste!
Hoe priemt gij op uw hart, hoe stelt gij op uw borste
Zoo menig pijl en schicht, en welft u, stout en trotsch,
Hardnekkig over 't hoofd den strengen toorne Gods,
Die heel Egypte drukt; 't onsterflijk eeuwig wezen
Dus met zijn stemme roept: "Ik heb voor 't laatst mijn pezen
Nog eenmaal uitgerek, en mijnen krommen boog
Gespannen; wee, o wee! 't wit van mijn grimmig oog
Is Heptanomis' kroon, die, trots mijn Hemelschichten,
Heeft negenmaal belet den Israliet te lichten
Zijn anker van den Nijl: wee, wee! indien zij stout
Nog dit twaalfstammig heir van hun vertrek ophoudt!
Van d' oudst geboren af uit Faraonis lenden,
Tot d' allerminste toe, die van de Egypter benden
Zich d' eerstgeboren roemt van vader-, moeder-lief,
Niet een zal zijn, dien niet de dood, gelijk een dief,
Zal rukken in het graf; geen hart, dat niet zal voelen
Mijn koude stralen in zijn heete bloed verkoelen!"
Dus loopt nog in 't gemoet des Hemels Koning preutsch^[254],
Terwijl hij u dreigt, zoo houdt u buiten scheuts
Van mijnen stalen boog, die weder is gespannen;
En oorlooft onzen tocht, dat de Israelietsche mannen
Op Horeb smooken doen hun altaren bebloed.

[Pg 20b]

FARAO

Gij zingt al^[255] eenen zang, gelijk de koekoek doet,
En of gij slaven trokt, om uwen God te spijzen,
Daar Horeb met zijn spits ten wolken gaat oprijzen,
En of mijn Majesteit gedoogde goedertier,
Dat gij opstijgen deed 't afgodisch offervier
Uit der woestijnen schoot, om ik en weet wat Goden
Vermaken^[256], met het bloed des altaars opgezoden,
Zoudt gij mij zweeren dier^[257] te keeren al met vliet^[258]
Ter plaatse die gij met verlof te rugge liet:
Of veinst gij mij den tocht dien gij hebt voorgenomen?

Zegt, werwaarts hij zich strekt.

AARON.

Waaruit^[259] wij zijn gekomen:
Het land van Kanaän, recht over de Jordaan,
Daar ons voorvaders eerst hun stappen lieten staan,
Dat God zelf heeft beloofd, dat God zelf heeft gezworen
Aan Izak zijnen knecht en Jakob uitverkoren.

FARAO.

Gij 't land van Kanaän verkrijgen in 't bezit?
Uw bogen zijn te slap om schieten na dit wit,
Meent gij met lijf en ziel zoo in dit land te treden?
Gaat henen, vraagt te deeg naar zijn gelegtheden:
Hoort, Idumea! hoort, hoe acht men dy zoo licht,
Een ander heeft genoeg en schrikt van uw gezicht,
Die rondom afgepaald ligt midden in de bergen,
Die met uw muren trots den Hemel schijnt te tergen,
Waar voor zoo menig rijk zijn wapens heeft geschorst,
En daar de Filistijn uitsteekt zijn hooge borst;
Daar elk inwoner stout is eenen giges^[260] hooge,
En gij, sprinkhanen teêr en musschen in hun ooge!
Te wijd zijt gij verdoold! en timmert in de locht,
En schildert, op Neptuuns azure golven vocht^[261],
Dy^[262] 't Filistijnsche rijk zoo wonderlijk voor oogen:
Help! 't geeft mij wonder, uit wat borsten gij gezogen
Hebt deez' hoogdragendheid, en hoe gij zoo verrukt
Dees stoute dwaasheid in uw hersens hebt gedrukt:
Wat rijk is u beloofd? Mij dunkt, gelijk de muggen
Gij om de kaarse zwermt, tot dat gij, bedelpluggen^[263]!
Uw vleugelen verbrandt: ik rade, ik rade u: blaast,
Eer gij dit heete moes wilt proeven met der haast:
Of wilt gij banken in de Filistijnsche koken^[264],
Eer hij u heeft genood, of zijnen haard doen smoken,
Zoo keert dan onverzaad: gij, kranen^[265]! vliegt u mat,
Om gasten met^[266] den vos, die al in schotels plat
De spijsz' toebered, en als gij meent te drabben
In zijn gestolen vet, zult gij u niet beslabben.
Zoekt vrij een ander aas, of zich uw keele belgt,
De brok is toch zoo groot, dat gij er aan verzwelgt:
Dus slaat dit in de wind, en laat vrij aan der eiken^[267]
De schilden hangen, die gij niet en moogt bereiken
Met uwen lammen arm, al veel te kort en stram,
En, voor dien scepter eêl, van dijnen geitschen ram
De kromme hoornen grijpt, 'twelk beter u zal voegen,
Of 't kouter, om de borst des akkers te doorploegen,
Dan^[268] 't Palestijnsche land.

MOZES.

Israël onbezorgd
Heeft God tot eenen Schild en tot een vaste Borgt,
Den grootsten Kapitein; dien Hij wil overvallen
En baat geen preuts^[269] gebergt' van opgeworpen wallen,
Noch diepe vesting van een grondelooze zee,
Noch bogen, noch geflits, noch zwaarden uit der scheê,
Noch vele wapentuig, noch 's werelds oorlogsheiren

In een slagordening en mochten zich verweeren
Voor zijnen sterken arm, die naauw verheven schier
Om [\[270\]](#) strijden, al omvlecht [\[271\]](#) is met den lauwerier.

FARAO.

En of 't land openstond van alle Filistijnen,
Hoe raakt gij door de dorre Arabische woestijnen,
't Onvruchtbaar woeste veld, de doornen wildernis,
Daar niet min ruig gediert' als wild geboomte en is;
Daar is noch vrucht tot spijs, noch vochtigheid om [\[270\]](#) laven,
't Waar pas [\[272\]](#) een kerkhof om u t' zamen te begraven.

AARON.

Die met zijn waterpas bepaalt de groote zee,
En heeft gecompasseerd [\[273\]](#) den boord van ieder reê,
Die 's hemels vouten [\[274\]](#) schoon te zamen heeft gewrongen,
En 't aardsche centrum [\[275\]](#) zwaar houdt allezins gedrongen,
Heeft lang den weg bereid, heeft lang het pad gebaad
Voor 't volk van zijn Verbond, die stoutlijk en verwaard
Gij aan uw opzet boeit, en durft nog 't hoofd opsteken
Als of het aan de macht des Hemels zoû gebreken,
Te bliksemen den trots van uw hardnekkigheid,
Daar u de vinger van Gods hooge Majesteit
Zoo streng heeft aangetast! eylacen! wordt eens wijzer,
En nog de wraak verstompt van zijn rechtvaardig ijzer [\[276\]](#),
Waar mede hy u dreigt.

FARAO.

Rebellen altemaal,
Trekt henen, maar ik wil, ik wil uw Beestiaal
Hier blijf tot roof en buit. Trekt henen uwer straten [\[277\]](#).

MOZES.

Wij zullen van ons vee geen klaauw hier achter laten.

FARAO.

Zoo blijft dan die gij zijt! Hoe, zullen dees Hebreên
Ons trotsen? Neen, eer werd den alderleegsten [\[278\]](#) steen
Memfidis omgekeerd. Het vee dat zal hier blijven,
Trekt met uw kinders heen, uw hoeren en uw wijven!

AARON.

Waar 't vee blijft, blijven wij, grootmogende monarch!
Als wij gekomen zijn bij Sinaï den berg,
Wij God een offerand [\[279\]](#) van ossen ofte stieren
Op 't heilige gesteent dankbarig moeten vieren,
Tot eenen zoeten reuk, en tot een teeken blij,
Dat hij ons heeft verlost van al ons slavernij;
De palen zijnes wets wy niet en overtreden,
Dus oorloft [\[280\]](#) ons vertrek, en hoort zijn stemme heden!

FARAO.

In geenderlei manier.

MOZES.

Zoo blijft de straffe hand
Des Heeren over u, en over 't gansche land:
God zoude eer eenen berg of harde rots bewegen.

FARAO.

Is hij een rustig haan, hij kraai nog eens te degen;
Den sleutel van mijn rijk zij u voor 't lest ontzeïd,
En welker tijd gij in mijn tegenwoordigheid
Hier weêr verschijnen dorst, ik zweer bij mijnen Throone,
Misraïms edel hof, en bij mijn groote Kroone,
Ik zweer bij dezen staf bepereld en verguld,
Dat gij van stonden aan uw kerkhof vinden zult.

(B i n n e n .)

MOZES.

O diamanten hart! o ijzeren nature!

AARON.

Het ijzer wordt gedweeg int gloeyen van den vure,
Den diamant, hoe hard, verzachtet^[281] bokkenbloed.
Maar dezen blijft verstokt, versteend in zijn gemoed.

MOZES.

't Glas van ons slavernij is niettemin verlopen.
Ik zie, ik zie den weg tot ons verlossing open,
Egypten ziet om hoog, het zweerd is uit der schee,
Dies Jacob morgen licht zijn anker van dees reê.
B i n n e n .

K O O R .

En met heur kromme hoornen naakt^[282]
Vast eenen halven cirkel maakt,
Werd^[283] den Hebreë van druk ontbonden,
En van 't tyrannig jok ontlast:
Ziet, hoe elk juicht met blijden geeste,
Ziet, hoe zij nu hun Paasschen-feeste
Met vrolijkheid bereiden vast,
Hun jaar'ge lammerkens zij slachten,
Met dat de schaduw zich uitstrekt
En 's Hemels oog zijn licht vertrekt^[284],
Om schuylen inde water-grachten.

Ziet, hoe zij, met de roode stralen
Van 't zuiver Lams verkoren bloed,
De dorpels ende^[285] posten vroed^[286],
Van hare poorten vast bemalen^[287]:
O heilig klaar ken-teeken! om
Te vrijden^[288] al uw eerstgeboren
Voor d'Engel, die in 's Heeren tooren

Gaat maayen, met een zeissen krom,
Al de eerstelingen vanden Nijle:
Al de eersten, die uit 's moeders schoot
Beschouwden F[oe]bi stralen rood,
Door-schicht^[289] hij met een hemel-pijle.

De Israëlieten rusten twijlen^[290]
Hun^[291] toe naar 's Heeren wil en eisch.
Om hun^[291] te geven op de reis
Van zoo veel stadiën en mijlen:
De lammerkens, die nu gedood
Zijn, zij gaan voor den vure speten^[292]
Daarna met bitter sausse op-eten,
Met zurig^[293] ongeheveld brood,
Omgord, geschoeid, den staf in handen,
Een ieder vlijtig 't lamken eet
Al staande, als wandel-gasten, reed^[294]
Om scheiden van de Nijlsche stranden.

[Pg 22a]

"Schoon morgen-rood, begint te blozen!"
Zij met verlangen roepen t' zaam;
"Komt, werpt uw stralen aangenaam,
Eens in ons blijdschap over Gozen!
Blaauw hemels licht! doorschijnt de locht,
Beschaamt den zilver-schijn der manen^[295],
En distilleert de pereltranen,
Die van ons wangen rollen vocht,
Niet meer van droefheid als voorhenen,
Maar al van blijdschap en van vreugd,
Om dat den Hebree met geneugt
Zijn zoete vrijheid is verschenen."

O zoete vrijheid! wat een kroning
Dunkt u den genen, die verrukt^[296]
Nu zoo vele eeuwen heeft gedrukt
't Slaafsch jok van een tirannig koning!
Ofschoon 't wild vogelken met lust
Int korfken tiereliert en fluitert
En inde traly, twijl^[297] het tjuitert,
Verdient 't gekochte zaad gerust,
't Zou liever inde takskens schieten,
En klieven met zijn vlerkskens locht^[298]
Den blaauwen hemel, zoo het mocht
Slechts mager zijnen kost genieten.

Waarom versteekt zich inde stoppels
Der bosschen 't hoorn-getakte^[299] hert?
De ranke hind', waarom zoo hard
En snel vlugt zij voor 's jagers koppels?
Waaromme vliedt het schuw konijn
En de achter-lamme^[300] bloode hazen,
Die als een schaduw weggeblazen
Zoo fluks in hun zand-holen^[300] zijn?
De azuren visschen, waarom duiken
Zij voor 't doorluchtig net zoo ras,
Int diepste van het water-glas,
Int diepste van Thetydis kruiken^[301]?

Ach! om hun vrijheid, die zoo naakte^[302]
Een ieder van naturen wis
Zijn voorhoofd ingeschreven is,
Van dat hij eerst int licht geraakte:
O driemaal eedle vrijheidskroon!
Die Isak d' hoofd-slapen omvlechtet,
Waarom de lieve Hemel vecht,
Die met zijn vleugelen ten toon
Beschaduwde de Isralietsche benden,
En helpt hen uit 't Egyptisch zand,
Int rijke Palestijnen land,
Uit al hun droefheid en ellenden.

Twijl Jacob dus van vreugden reyet^[303],
De heldre witte dag aanbreekt,
De gulden zonne 't hoofd opsteekt,
Die over Nylus golven sprejet^[304]
Het stralig licht van zijn flambeel^[305],
Die haast ontdekt, hoe dees Comedie
Rijst uit de bloedige Tragedie
Van Delta's^[306] schreyende tooneel,
Daar de oudst-geboren voor hun magen
Op 't bedde liggen koud en stijf,
En laten 't graf hun doode lijf,
Dies Isr'el werd van 't jok ontslagen.

[Pg 22b]

VIERDE DEEL.

FARAO, REI DER EGYPTENAREN.

FARAO.

Hij, die na mijnen tijd zou Memfis troon beklimmen
En als een kleine God dit aardsch tooneel beschimmen^[307],
Hij, die^[308] op 't hoog gestoelt van 's konings Majesteit
Deez dubbel groote kroon alreê was toegezeid,
Hij, die niet minder zou als zijn half-Godsch voorouders
In de edel schoenen treên: en, Athlas, deze schouders
Ontlasten van den last die mijnen ouden dag
Veel kommerlijker valt dan zij te voren plag:
Wiens opgang helder scheen, als't licht der morgenzonnen^[309],
Den middag grooter hitte en klarigheid te jonnen^[310],
Wiens rijpe jaren mij veel heils hadden beloofd,—
Den eenen Farao den andr'en is ontroofd!
Driemalen zij vervloekt de nacht, die met zijn veêren
Bespreed^[311] heeft Tisifone, Alecton, en Megeren^[312],
Den Atropos^[313], die meer sterfliken heeft ontzield,
Dan Astren^[314] dezen nacht om ons hebben gewield^[315]:
O Febus! hadt gij ons gewaarschuwd toch zorgvuldig
Eer gij uw blonde hoofd en uw paruike guldig^[316]
Ter kwader tijd vertrokt van^[317] onzen horizont,
Geheel Egypte waar zoo deerlijk niet doorwond
In zijnen eersten slaap: dat alletijd met tranen
Zij dezen nacht beschreit, dat nimmer 't licht der manen
Zijn duisternis doorstraalt: dat nimmermeer 't ghestert^[318]
Verlicht met heuren glans zijn donker zeilen zwart.

O dieftelijke^[319] dood! O pest, die ongenadig
Zijt op den boord van Styx of Acheron^[320] beschadig^[321]
Onzalig voortgebracht, wiens pijlen met vermengd
En doodelijk vergift venijnig zijn besprengd.

Vervloekt zij dees Belloon^[322], die listig in de wapen^[323],
Ons met een stille trom bekruipt, wanneer wij slapen
Den tijdelijken slaap, en komt verkeeren straf^[324]
De slapers in een lijk, hun bedden in een graf.

REI DER EGYPTENAREN.

MAN.

Wij offeren ons leed, ons tranen aan de voeten
Van 's konings Majesteit, om onzen druk te boeten,
Met ons verscheurde kleed, en ons verbleekt gelaat,
Waar uit gij leest wat in ons hart geschreven staat:
Ons droeve klachten, laas! zijn hoogheid niet en belgen,
Den Hemel zal op 't lest ons 't eenemaal verdelgen.

Dus^[325] lange heeft hij steeds ons vleugelen gekort,
En de een op de ander maal den bliksem neêr gestort
Van zijne gramschap; ach! ziet, hoe ons velden schijnen
Niet dan een wildernis en doornige woestijnen,
Ons boomen zijn niet meer met vruchten schoon bekleed,
Noch de aarde met geen groen tapijten meer bespreed;
De bloemen zijn verwelkt, de kruiden en de loven^[326]
Zijn met hun lieflijkheid en zoeten reuk verstoven,
Waar op Aurora eer met 't kriecken van den dag
De tranen van den dauw te distilleeren plag;
Zefyris voert niet meer op zijne zachte vlogels
Den blijden E c h o van de zorgelooze vogels,
Noch 't zoet gelureluur van Pans veelgaatsche pijp^[327]
In langen niet gehoord is in dit rond begrijp^[328],
Het veldsche beestiaal^[329] is schielijken gestorven,
Den droeven akkerman zijn velden ziet bedorven,
Zijn ploegen is vergeefs, zijn zaaisel is onnut,
Zijn akkers liggen woest en mager uitgeput,
Den herder laat zijn vee, de jager 't woud gehuchtig^[330],
De bouwer zijne ploeg, de visscher 't net doorluchtig,
De vooglaar zijnen strik, daar eertijds 't zorgeloos
Wild vogelken zoo dik zijn vrijheid in verloos^[331].

[Pg 23a]

VROUW.

Maar, och! ontijdelijk, met dat zich eerst uitstrekke
De schaduw dezès nachts, ontijdelijk ons wekte
Een jammerlijk geschrei, als een die onder 's leeuws
Grijp-klaauwen zich alleen verweert met veel geschreeuws;
Wij vlogen al verbaasd; ach! 't werd van tijd noch eeuwen,
Zoo lang de oudheid^[332] ons grijsharig zal besneeuwen,
Uit ons gemoed gewischt;—wij vlogen al verbaasd
Naar 't bedde van die ons op 't harte lagen naast;
Te spade, eilaas! te spa, de dood ons hier verraste,
De pols was weg eer elk al bevende noch tastte
Naar 't leven van zijn kind, en ieder moeder zag,
Zoo haast als van de kaars scheen eenen lichten dag
In 't droefste van den nacht, in eenen slaap te vaste
Het wit ivooren beeld, het schepse!^[333] van albaste

Zijns kinds in 't pluimig bed: elk kreesch^[334], elk riep terstond
Des spiegels kristalijn op 's kinds verbleekten mond;
Maar ziel en leven was vervlogen met den asem,
Want 't glazige kristal bleef zuiver zonder wasem,
De rozen waren op de kaakskens al verwelkt,
't Koraal, waar met zoo dik dees borsten zijn gemelkt
Was van de lippen weg, de stralen zonderlingen^[335]
Van de oogskens vriendelijk (die plachten te doordringen
Dit moederlijke hart, ach! dat zoo veel verliest!)
En flikkerden niet meer, maar waren al bevliesd^[336]
Van twee winbrauwen droef: dat liever nooit dees ooren
En hadden 't zoete woord van Moeder mogen hooren!
Ach, ongevallig einde! ontijdelijke dood!
Gij treft met uwen spits die eerst uit 's moeders schoot
Beschouwden 's Hemels licht;—eilaas! voor al de smerte
En pijn, wats mijnen loon? niet dan 't doorschoten herte
Van mijn verkoren bloed; ach! eer gij ooit verreest,
Had beter 's moeders buik uw donker tomb^[337] geweest:
Hoe is dus mijnen troost, hoe is dus mijnen roeme
Op eenen nacht verwelkt, gelijk een dorre bloeme!

MAN.

Of dezen dooden mond nooit vader, vader! riep,
Dees wiens liefde in mijn hert begraven lag zoo diep,
Die letterlijken stond in mijn gemoed geschreven,
De zonne van mijn vreugd, de ziele van mijn leven,
Den rechten erfgenaam, en d'aldernaasten oor^[338]
Van al mijn rijke haaf, van 't goud in mijn thresoor,
Ja, 't beeld mijns aangezichts, de wortel, die de vruchten
Mijns zaads beloofde voort te brengen met genuchten.
Wat is ons leven? ach! wat is ons leven ook?
Een liefelijke bloem, bel, bobbel, damp en rook
Of smook, die in de lucht verblazen en verzwenen,
Gelijk een schaâuw verstuift, en ijdel vliegt daar henen:
Het duurt een wijle maar, een tijdeloozen eeuw,
En smelt weêr lichter als een witgevlakte sneeuw,
Of als een ijzen^[339] beeld, twelk spoedig overwonnen
Zijn statua^[340] verliest met 't stralen eender zonnen^[341],
't Is als een bliksemslicht^[342], dat naauw om^[343] schijnen poogt
En mist zijn heerlijkheid met dat het zich vertoogt^[344],
Een torts^[345], die durig schijnt en smeltet al bezweken,
Met dat haar lemmet sparkt^[346], met dat zij is ontsteken:
Hoe vliên ons dagen weg, als waren zij gevlerkt!
Ons uren zijn bestemd en onzen tijd beperkt,
Ons wiege wordt ons graf, ons leven is verloren,
Wanneer wij naauwlijks zijn uit moeders schoot geboren.

[Pg 23b]

VROUW.

Dus schreiden de ouders vast in zulken harden proef
Ons oogen vloeiden, laas! als twee fonteinen droef,
De zuster om haar zus, de broeder om zijn broeder
Riep, of nooit uit den schoot van een verkoren moeder
Wij beid' waren geteeld, och! of wij nooit met smert
En pijn hadden gedrukt een zelfde moeders hert;
Och! waren wij nooit beide uit éénen bloed geronnen,
Noch nooit door eenen ring geraakt int licht der zonnen,
Noch van een vader nooit in zijne liefde zoet

Gewonnen op een koets, noch met de melk gevoed
Die uit een ader vloot, noch samen opgevoedsterd;
Noch in een wankel wieg met pijnen opgekoesterd;
Zoo'n^[347] had uw droevig einde, als 't ommers wezen most
Ons zoo veel zuchten (laas!) noch tranen niet gekost.
Wat hebby meer misdaan als wij, dat 's doods verstaalden
Gescherpten schicht met-een dees borsten niet
doorstraalden^[348]?

O Helschen Atropos! Wie dacht, wien had gedacht^[349],
Dat gij huns levens draad zoudt korten dezen nacht?
Wij hadden uwe komst wel vlijtig waargenomen,
En niet den zachten slaap met Lethes^[350] laten stroomen
Op ons gesloten oog, en nog voor 't laatst adieu
Dees wangen eens gekust, eer uwe vlimme^[351] hieuw
En scheidde ziel en lijf wraakgierig van den andren,
Voor eeuwig hadden wij nog eens omhelsd malkandren.
Ach! zaliger ist lijk 't welk hier ligt uitgestrekt,
Dat nu den rouwe met haar vleugelen bedekt,
Als wij, die treurig, om dees droefheid te verzachten,
Ons overstelpen in ons tranen en ons klachten.

MAN.

Tweemaal vijf straffen wij (eilaas!) hebben gevoeld,
En worden altijd meer van droefheid nog bespoeld,
Den Hemel even streng houdt zijnen boog gespannen;
Dies bidden wij: verlaat^[352] d'Israëlietsche mannen!
Verlatet den Hebreen, ontsluit Egyptenland,
Op dat zij hunnen God voldoen zijn offerand;
Ontslaat ze toch van 't jok van al hun slavernijen,
En wilt ons allen voor een grooter straf bevrijen.

FARAO.

Zij vluchtet^[353] metter ijl, van daar het morgenrood
Verrijst, tot daar het licht neêrdaalt in Thetys' schoot,
Voor Pluto trekken^[353] zij zoo wijd ter Hellen neder,
Tot daar zij nimmermeer en keeren herwaarts weder,
Zij reizen^[353] naar 't besneeuwd en 't koud behijzeld^[354]
Noord,
Tot daar men nimmermeer van hun vertrekken hoort,
Zij laten dan den Nijl, die overvloeit van 't goede,
Tot daar hun al gelijk moet drukken de arremoede:
't Weêrspannig slaafsch gedrocht, zij loopen al hun best
Die ons gezond klimaat ontsteken als de pest;
Zij nemen al hun vee, zij nemen al hun have,
En worden op het veld een spijsze voor de rave,
Zij ruimen 't gansche rijk, zij loopen naar hun dood,
En erven Pluto's nest voor eenen zachten schoot.
(B i n n e n).

[Pg 24a]

De REI DER ISRAËLIETEN zingt:

Hebreên! speelt 's Hemels lof
Nu op uw luite schoone,
Adieu, Misraïms hof!
Adieu, Memfidis troone!

Adieu, Egypten-land!

Adieu, rijksstaf en kroone,
Die Nylus zandig strand
Beheerscht door Faraone.

Adieu, tyrannig jok,
Adieu, dienstbarig^[355] Gozen!
Waar uit de Heer ons trok
Door Aaron en door Mozen.

Israël wil^[356] 't beloofd
Canaän nu gelukken,
Daar Juda zijn voorhoofd
Zal met een kroone drukken.

Daar Juda, onder 't licht
En 't wankel rond der mane,
Zijn stoel en zetel sticht
Bij 't stroomen der Jordane.

Gij Filistijnen haast^[357],
En gij o Jebuzieten!
Met Amalek verbaasd
Maakt plaats met de Ammonieten.

De koning Juda komt
Preutsch in uw schoenen treden;
O luistert! hoe hij tromt,
En nadert met zijn schreden.

Dat dijnen hoogmoed daalt
Voor die zijn rijk wil vesten,
Gelijk den bliksem straalt
Vant Oosten tot den Westen.

Uw grenzen open sluit
Voor onzen prins personig^[358],
En laat tot roof en buit
Uw melk en uwen honig.

Jordaan, die van den top
Der heuvelen komt bruiſſchen,
Steekt uw blaauw hoornen op,
En laat uw bobbels ruiſſchen!

Golft in d'azuren zee,
Zegt de Oceaansche^[359] baren,
Hoe Juda op uw reê
Komt zijnen troon pilaren.

Sinaï! maak dy^[360] reê,
Want op uw hoogte steilig
Wil smoken doen d' Hebreê
Zijn brandofferen heilig.

Dat Horeb eeuwig staat
Gerezen onder 't maanschijn,
En tuigt wie heeft gedwaad^[361]
De tranen van ons aanschijn.

Mensch-stappen^[362] zullen eer
Des hemels cirkel meten,
Dan hunnes konings eer
Israël zal vergeten.

Den Engel maakt het spoor,
O, laat ons niet verslappen,
Ons leidslieën treden voor,
Wij volgen hunne stappen.

FARAO de koning. ALBINUS, veldhoofdman met zijn
heirleger.

FARAO.

Die niet ontziet den roem zijns scepters te bevlekker,
Mag doen als Farao, en laten henen trekken
De slaven van zijn rijk, die onder 's Hemels wiel^[363]
Den koning eigen zijn met lichaam en met ziel,
Die steeds gehouden zijn den koning toe te wijden
De vruchten van hun zweet, en honger zelfs te lijden,
De slaaf, die 's princen hoofd met een gemarmerd dak
Moet overwelven 's daags, en onder 't hemelvlak
Zelf slapen al den nacht, en dubbel wordt vergouden^[364],
Wanneer bij zijnen loon hij 't leven mag behouden,
Of reket zijnen heer hem 't schuimsel van der aard,
En is hij op de helft naauw zoo veel eere waard,
Geen vrijheid komt hem toe, ten zij hij 't mag verwerven
Door zijnes konings gunst, of eindlijk door zijn sterven.

Vast hebben dees Hebreên, verdobbeld^[365] snoô en valsch,
't Jok van hun dienstbaarheid geschoven van den hals,
Door tooverkunst huns Gods, die 't scheen ons zou verdelgen
En heel Egypten in zijn toornigheid verzwelgen,
Zoo nu zijn rechte hand verlamd is noch verkort,
Hij neem de handschoen op, die hem geboden wordt.

Zij zijn wel uit 't gezicht, maar nog niet uit mijn handen,
Nog uit hun slavernij, al schijnen ze uit de banden
Van 't slaafsche juk te zijn: Zij werden^[366] na gedraafd,
En eer den vluggen tijd de bleeke zon begraaft,
Zie ik hun achterhaald en onverziens bedrogen,
Gelijk de vogel 't net wordt over 't hoofd getogen,
En als in 't bladig bosch zoo schielijk 't bloode hert
Beschreit zijn vrijheid, alst in strikken is verwerd,
Zoo zal ook al betraand 't heirleger der Hebreëuwen
Hun vrijheid zien beroofd voor allen tijd en eeuwen.
Tsa, Hoofdman! werwaarts is 't, dat zij getogen zijn?

HOOFDMAN.

Ontziende 't bloedig staal des preutschen Filistijn,
Heer koning! al verbaasd begaf zich dezen zwerme
Daar 't rood Arabisch Meers gekromden woesten erme^[367]
Dit rijk een deel omvangt, en de woestijne dreigt:
Gewapend naauwlijks, zij om^[368] strijden niet geneigd
En schenen, noch bekwaam ten minste, hun vijanden
Het half gelaat te biên, ik late staan hun tanden
Te breken met geweld: indien gij dezen rei
Vervolgt, genadig vorst! voor 't oorlogs veld-geschrei
Zij raken in de vlugt, en reppen saam hun zolen,

Als schaapskudd', die de wolf het herte^[369] heeft ontstolen,
Om geen beschermen denkt, maar van een bende haast
Wel honderd benden maakt en vluchtet al verbaasd.

FARAO.

Welaan, de rossen toomt, om geenen tijd verzuimen.

HOOFDMAN.

Zij briesschen, en 't gebit huns breidels doen zij schuimen,
En zijn met strijdschen moed gespannen int gareel,
De wagens toegerust; en 't leger, al geheel
Gehelmd, gestokt, gestaafd, vierkantig in slagorden,
Verlangt, wanneer de tocht zal aangevangen worden.

FARAO.

Zoo treed' de koning voor, op trommel en trompet!
De wapenroovers^[370] noodt tot 't bloedige banket,
Dat elk zijn hielen ligt, 't is geenen tijd om hinken^[371],
Nu in 't bestoven veld Mars zijnen schild doet blinken;
Krijgt^[372] onder zijn banier, hij leidt u aan den dans!
Des overwinners hoofd omvlecht den lauwerkrans.
Den weg is al gebaad, dus laat ons niet verslappen,
Zoo ver te vinden is het spoor van hunne stappen.
(B i n n e n).

K O O R .

Die den Hemel derft bekrijgen,
Zal wel voor een wijl opstijgen,
Even als Neptunus' vocht
Worpt^[373] zijn baren na de locht,
Die van zelf in korter stonden^[374]
Weder vallen in de afgronden,
Of gelijk een vlam gezwimd^[375],
Licht op naar den hemel klimt.
Die men wederom zich zelven
In zijn asschen ziet bedelven:
Want de groote goedheid Gods
Latet^[376] wel den koning trotsch
Op het hoogste en even dolle
Woeden, doch wanneer hun rolle
Is ten uitersten volspeeld,
Op 't theatrum getoneeld,
En wanneer hij met berommen^[377]
Meent ten hoogsten zijn geklommen,
Stoot de godlijke Monarch
Hem afgrijzig van den berg.
Hoe hij was den hemel naarder
Hoe den val hem is te zwaarder,
Hoe hij meerder opwaarts steeg
Hoe hij dieper valt om leeg.
Hoe hij meerder rees verkorseld^[378]
Hoe hij platter valt vermorseld.
Dit blijkt aan Farao straf,
Die zoo blind'ling loopt naar 't graf;
Die in 's Heeren straffe tijdig

Blijft verstokt, versteend partijdig,
Daar een ieder roê, als vriend,
Hem tot beteringe dient:
Want de strengheid Gods ten lesten
Iedereen kastijdt ten besten,
En zijn geessel al begrijpsd^[379]
Op een grooter roede wijst.
Wie dan, in der zonnen luister,
Sluit zijn oogen in het duister,
Wie de aankloppers van 't gemoed
's Herten deur niet open doet:
Wie zoo vele donderslagen,
Luiden laat voor ijdel vlagen,
Op het onverzienste bald^[380]
's Heeren bliksem overvalt:
Gelijk dezen koning prachtig,
Die^[381] geen teekenen aandachtig
Mochten leiden uit den tred
Van zijn obstinaat opzet.
Dies de Heere t' eenenmalen
Hem onttrekt de helder stralen
Van zijn hemelsch aangezicht,
En verduistert hem in 't licht,
In verkeerdheid overgeven,
Tot hij eindelijk gedreven,
Even als een roerloos schip,
Drijft al blind'ling op de klip
Van zijn overgeven boosheid,
Van zijn stoute goddeloosheid,
In den afgrond en 't verleid^[382]
Van zijn overgevenheid.

[Pg 25b]

VIJFDE EN LAATSTE DEEL.

FAMA, of 't blazende gerucht.
't Heer-leger Israëls (dat God zelfs^[383] had geleid
Onder zijn vleug'len uit de Egyptsche dienstbaarheid,
Dat God 's voorging in een vierige colomme
En 's daags in eene wolk) Farao wederomme
Had eindlijk achterhaald, en met zijn oorlogs-heer
Omringd tusschen 't gebergt en tusschen 't roode Meer,
Dat, met de zonne kwam de duisternis verrassen,
Zich spiegelde verbaasd in zoo veel harrenassen,
In zoo veel ijzer-blaauw; dies riepen zij: 't en helpt^[384],
Wij blijven samen hier in droefheid overstelpt,
Wij zijn besloten van 't gebergte en van de baren,
Van zoo veel oorlogs-volk en toegeruste scharen:
Ha, Amrams zonen snoô! die ons zoo onbedocht^[385]
Vervoerd hierop een graf en kerk-hof hebt gebrocht:
O, zalig waren wij, in arbeid en in slaven,
Eer in Egypteland gestorven en begraven:
Verraders van den rei^[386] en 't leger der Hebreên,
Een ieder wreek' zich zelf en worp^[387] den eersten steen!
Gelijk de reizigers (als in de azure golven
Van eenen waterberg bedekt wordt en bedolven
Het vlottig schip, wanneer zich Boreas verheft,
En 't golvig driftig^[388] hout met groene baren treft)

Den schipper dreigen vast, zoo voor de stuur^[389] winden
Hij 't opgeblazen zeil wil strijken noch ontbinden:
De een met een bleek gelaat naar 't leven vast de dood
Afschildert, de ander klaagt, dat in Thetydis schoot
Hij vindt zijn duister tombe, en de ander dat zijn leven
Ontijdelijk hij moet den baren overgeven,
Dat ondertusschen heeft den zeeman, al ontrust,
Genoeg te doen, eer hij d'een stilt en d'ander sust;—
Zoo ook in dezen storm de Israëlietsche hoeders
Aaron en Mozes beid' vertroosten hun gebroeders,
En roepen: "makkers denkt, dat uwen koning leeft,
Die midden in 's doods nood de zijne 't leven geeft,
't Is eenen vasten grond en twijfelt niet zoo wanker^[390],
Vest uw geloove op hem, en worpt der hopen^[391] anker
Op Gods almachtigheid, die 't steil gebergte kan
Tot dalen platten, en verdroogen d'ocean:
Den jongsten toont, hoe hun den Hemel is te goede,
En slaat, met zijne doode en levendige roede,
Het woeste baargeplots, dat zich verdeelet stuur,
En wederzijden maakt een roô robijnen muur,
Een schutsel van kristal, en nemet zijn afscheidsel
Zoo wijd, dat midden^[392] blijft een guldig zand-plaveisel,
Een droogen vloer geschelpt, waar op dees leidslîen voor
't Gansch leger volgen doen hun stappen op het spoor.
O zeldzaam wonderwerk! wie zal ik best gelijken
Israël, die zoo haast een plaatse vindt om wijken,
Als bij de watervloed, die stroomig opgehoopt
Een leger^[393] diepte vindt en snellijken verloopt!

[Pg 26a]

Terwijl en dus d' Hebreên (spijt 't wezen^[394] der naturen)
Vast dweerssen^[395] deze straat van kristalijne muren,
Roep de een: "de zee is droog, en 't water even vocht
Hangt, ik en weet niet hoe, tot boven in de lucht!"
En d' ander krijst: "wats dit? 't Roô meer schijnt opgeblazen,
Thetys siert heur paruik in deze spiegelglazen:
Waar toe met schepen meer gevloten over 't nat,
Wanneer men doorgaans^[396] vindt zulk eenen droogen pad?
Waar toe dient doch 't kompas en de opgespannen zeilen,
Of't grondloos^[397] dieplood, om de diepten met te peilen?"
Dus in verwondering treedt vast 't heerleger voort,
En vindt zich droogs voets van de een op de ander boord
Behouden op het strand; dies Farao verbolgen
Verkiest den zelfden pad, om fluks hun te achtervolgen
Met al zijn wapentuig, met al zijn krijgs geweld,
En is naauw in 't gebied van 't zandig zeeusche^[398] veld,
Of den Hebreuschen God beginnet zich te belgen,
Die om hun in een graf te zamen te verzwelgen,
Een slinksch^[399] onweder van den hemel nederworpt,
Dat 't slibberig gebergt weêr in zijn holte slorpt,
Dat ieder over hoofd en hals in 't diepste sobbelt^[400],
En komen door 't gegolf eens eindling^[401] opgebobbeld,
Met eiselijk^[402] geschreeuw, half levende en half dood:
De dooden zijn alreê meer als der golven vloot^[403]:
De een roept: "Osiri, o! helpt mij te boven klemmen^[404]!"
En de ander: "help, Isis! opdat ik 't mag ontzwemmen!"
De een is met 't harnas zwaar gezonken in den grond,
De een houdt zich aan de koets, of aan de wielen rond,
En de ander al verbaasd, om boven 't water wakker
Nog 't hoofd te houden op, grijpt zijnen naasten makker,

En zinken beidegaêr; de zee, die altijd woelt,
Wat nog te boven drijft voorts in den afgrond spoelt.
De prince van den Nijl, die, in zijn koetse deftig,
Werd voortgetrokken van sneeuw witte hengsten heftig,
Vervloekt de troebel zee, de golven zout gezwind^[405],
Den Hemel en de lucht, de bliksems en de wind,
En om ontijdlijk nog de bleeke dood te ontvlieden,
Durft hij den dullen^[406] storm 't hoofd even dapper bieden,
En stijgt de baren op, en krijschet: "of gij schuimt,
Voor dezen gaffel spits den weg naar 't strand opruimt,
Ik ben Neptunus zelf, de God van deze stranden;
Ontziet mijn blaauwe spriet met drie gescherpte tanden:
Gij bruischt, gij zwalpt, en krielt; ziet, wie^[407] gij rebelleert!
Ik ben't, die op het diep van uwen stroom laveert."

Den Oceaan en past op^[408] vloeken noch op schelden,
Zijn dreigementen dweers^[409] en mogen hier niet gelden;
Na dat hij zevenmaal met 't woest getuimel vocht^[410],
Zijn voorhoofd heeft gebergd ten wolken in de locht,
En weder zevenmaal gedaald is in de vesten
Van't grondelooze diep, hem eindelijk ten lesten
De vochtigheid verzwaart, ja alle hoop berooft,
En in heur grimmigheid delft over hals en hoofd.

[Pg 26b]

Ik geef te denken voorts, de Hebreên, die 't aanzagen,
Hoe hunnen vijand lag zoo korteling^[411] verslagen,
Hoe God zoo lichtelijk den pratten hoogen moed
Farao's had gedempt vertreden onder voet,
Of niet een ieders tong, van vrolijkheid ontsprongen,
Den driemaal hoogen lof des Hemels heeft gezongen,
Als zij aanschouwden, vrij van 's konings wreedheid straf
Dat hun verlossing werd Farao tot een graf,
Diens korten ondergang, diens droevig treurspel even
En onverzienste^[412] dood hun strekte tot den leven.
De winden en het meer goedjonstig^[413] wierpen ruit^[414]
De Egyptische wapening^[415] weêr aan den oever uit,
Wierp harnas, schild en zwaard juist den Hebreên in handen,
Daar zij eerst werden met^[416] bedreigd van hun vijanden.
Dit heb ik zelf gezien, dit heb ik zelf gehoord,
En deel 't een ieder voor de zuiver waarheid voort;
Veel wijder als men ziet zon, maan en sterren blinken,
Zal ik dees nieuwe maar met mijne tromp^[417] doen klinken.
(B i n n e n).

H Y M N E O F L O F Z A N G .

VAN DE ISRAËLIETSCH E R E I .

Nu zingt, nu speelt, nu reit en danst,
Nu looft den Heer der Heeren,
Die ons met de overhand bekranst,
Vlecht hem een kroon van eeren;
Hij is, die al de banden van
Ons slavernije breken kan,
En onzen rouw in vrolijkheid verkeeren.

De Heer gedenkt aan zijn verbond
Over zijn uitverkoren,
Looft Hem met ziele, tong en mond,
Die Israël staat voren^[418],

Die Jacobs huis, in dienstbaarheid,
Onder zijn schaduw bespreidt^[419],
Prijst zijnen naam, en wilt nu vreugd oorboren^[420].

Hij is de God van Abraham,
Isak en Jacob machtig,
Die nu tot koning zalft den stam,
Den stamme Juda krachtig,
Die ons naar 't zoet beloofde land
Geleidet door zijn sterke hand,
Om^[421] heerschen int land Canaän eendrachtig.

In 't land, daar melk en honig vloeit,
Daar de Jordaan beneven
Stroomt, die uit zoo veel beekskens groeit
Van 't steil gebergt verheven:
Daar, als de baren van der zee
Of 't zand der stranden, nu alreê,
't Zaad Israëls doet zijn vijanden beven.

Looft dezen krijgsheld onvervaard,
Die paarden, ros en wagen,
't Gewapend heer met schild en zwaard
Heeft mannelijk verslagen,
Met den verstokten koning trotsch;
Bouwt op dees klip en sterke rots,
Die niet en zwicht voor stormen en zee-vlagen.

[Pg 27a]

Den rood-scharlaken mantel breid^[422]
Van 't roode meer hij scheurde,
En heeft guld-zandig geplaveid
Een effen straat, waar deur de
Hebreên ontweken hun misval,
Tusschen twee muren van kristal,
Daar Farao den laatsten zucht betreurde^[423].

Farao, die ons op de hiel
Vervolgde met zijn scharen,
't Zee-water stormig overviel
Met 't zwalpen van de baren;
Die 't voorhoofd bergden int gester^[424],
In den afgrond vernederd werd:
Speelt 's Heeren lof op harpen en op snaren.

Farao's wimpelen ontdaan
En zag men niet meer zwieren,
Noch 't bloedzeil van zijn oorlogs vaan,
Noch al zijn roô banieren;
Zijn wapens en geslepen staal
Zonk met zijn rusting altemaal:
Wilt hem op 't plat van zijn altaren vieren.

Bouwt al uw hoop op dezen steen,
Bouwt uw geloove vaste
Op den monarche der Hebreên,
Die Farao verraste,
Die des tyrans voornemens schort,
Den hoogmoed van hun vleugels kort,
En met zijn sterke schouders ons ontlastte.

In koper, steen, noch ijzer hard
Alleen niet dees weldaden
En prent, maar schrijft ook in uw hart
Gods goedheid vol genaden,
Die ons 's doods muile heeft ontrukkt:
Groen palm en myrtetakken plukt,
Kroont, siert, en vlecht uw hoofd met lauwer-bladen!

MOZES doet zijn offerande en spreekt:
Dwijn Israël ontrukkt is uit zijn slaafsche banden,
Zoo stijj' ten hemelwaart ons harte met gesmook
Van dezen altaar, als een liefelijken rook,
Ontvangt o Heer! ontvangt dees heilige offeranden!

Ontvangt dees offerand tot een dankbarig teiken^[425],
Of schoon de teêre mensch mets anders wedergeeft,
Dan 't gene hij (eilaas!) van u ontvangen heeft,
Zijn zwakke sterflijkheid niet^[426] hoogers mag bereiken.
Gij zijt de volheid zelf, de spruitende fonteine,
Die overvloeit van 't goede; o mensch! die niet en hebt
Iet goeds, als tgeen gij uit dees zuiver borne^[427] schept,
En zijt niet van u zelf als stof en asch onreine!

Wat offert gij den Heer? niet anders als den lof der
Oprechter^[428] lippen vroom voor zijn weldadigheid,
't Welk God veel meer behaagt als bok, stier, kalf of geit;
Een dankbaar hart is hem den aangenaamsten offer.

't Is God, die 't al uit Niet heeft door zijn woord geschapen,
Die 't wonderlijk geheel gegeven heeft den eisch,
Gewelfd, gebouwd, gesierd gelijk een schoon paleis,
De stieren hooren hem, de kalveren en schapen.

Niets is er zoo gering, of 't is van hem gevloten,
Hij hevet^[429] al gemaakt;—o, groot is uwen lof!
Die 't al hebt rijkelijk gebouwet^[430] zonder stof,
Zoo gij in uwen raad verholen^[431] hadt besloten.

Heer! dit bekennen wij nog eenmaal met verlangen,
Wat wij op den altaar in vier en vlammen rood
Ontsteken, is gevloeid uit uwen milden schoot,
Ja, hebben ziel en lijf van u, o God! ontvangen.

Den offer komt u toe, die^[432] Heer! verteert tot asschen!
Neemt, dat u toebehoort: den altaar toebereid
Alleene zij 't bewijs van onze dankbaarheid,
Dat gij ons aanschijn van de tranen hebt gewasschen.

Dat ons gemoed u viert inwendig na den geeste,
En dat ons harte brandt, gelijk als in 's vuurs gloed
Op 't heilige gesteent ons offerande doet,
En dat wij we wet betrachten aldermeeste.

Zoo dikwijls als het bloed der bokken zal besprengen
Des altaars hooge plat, zal ik gedenken aan^[433]
Hoe wij de straffe hand uws engels zijn ontgaan,
Waar door gij tzamen ons woudt uit Egypten brengen.

Ik zal gedenken, hoe, om Faraos verdinsten^[434],
Al de eerstelingen van geheel Egypteland
Van menschen en van vee, door uwe sterke hand
Geslagen werden, van den meesten tot den minsten.

En hoe gij ons verlost hebt uit de tyrannye
Van dezen koning, die, om zijn hardnekkigheid,
Met zijnen hoogmoed nu in 't meer begraven leit,
Waar door wij zijn ontboeid van al ons slavernye.

O Heer! bereidt den weg, en trekt nog voor ons henen,
Gelijk gij tot nog toe gedaan hebt goedertier,

Des daags in eene wolk, 's nachts in een vlamig vier,
Waar in gij mij ook zijt op Sinai verschenen.

Versaagt^[435] voor onze komst de stoute Filistijnen,
Kwetst hunnen preutschen^[436] moed! o Heer, blijft onzen
borcht

En onzen schild, op dat wij mogen onbezorgd
Geraken door de dorre Arabische woestijnen.

Op dat wij eindelijk eens mogen triumfeeren
In 't land van Canaän, en dat wij uwe wet,
Uw offeranden daar, rein, zuiver, onbesmet,
En ons beloft voldoen, tot uws naams prijs en eeren.

(B i n n e n).

K O O R .

's Hemels goedheid, die voorhenen
Ons voorvaders heeft beschenen,
Is hier op 't tooneel herspeeld,
En naar 't leven afgebeeld.

Tijd noch de vergetenissen

Hoort^[437] uit ons gemoed te wisschen
Dees weldaden overgroot,
Neêrgedaald uit 's Hemels schoot.

Doch wanneer wij zien veel milder,
Wat den goddelijken schilder

Hier met naakt afconterfeit,
Raakt dit in vergetelheid,

En vertoont zich veel geringer,
Wanneer ons dit met den vinger

Wijst op 't ware wezen blij
Van dees hemel-schilderij:

Op een grooter weldaad leerlijk,
Die door Jezum Christum heerlijk

Ons zoo rijkelijk beschijnt,
Dat de schaduwe verdwijnt:

Want wanneer de zonne luistert^[438],
't Manen-zilver werd verduisterd,

't Bleekste voor het helderst zwijkt^[439],
't Minste voor het meeste wijkt;

Om den zin hier van te mellen^[440]

D' een wij tegens d'ander stellen:

Nu, het rijk Egypten is
Of beteekent duisternis,

Daar in zware slavernije
Jacob, onder d' heerschappije

Faraonis, met geklag
Droevelijk in boeyen lag:

Maar door 't goddelijk verweere^[441]

Werden zij, door 't roode meere,
Saam verlost uit dees spelonk,

Als den Farao verzonk

Met zijn schilden en zijn zwaarden,

Met zijn ruiters, volk en paarden:

Even lagen wij verstrikt,
Leelijk in ons bloed verstikt,

Onder Satan, Hel en zonden,

In 's doods banden vastgebonden,

Maar door 's levens klaar fontein,
Onzen Zaligmaker rein,

Als Hij in het laatst der dagen

Aan het kruise werd geslagen,
Werden wij, door zijn bloed rood,
Vrij van zond', Hel, Duivel, dood,
Door zijn goedheid vol genaden
Afgewasschen ons misdaden:
Niet verlost, als Jacob, bloot^[442]
Van een tijdelijke dood:
Maar door dezen Samson leeuwig
Vrij van d' Helsche pijnen eeuwig,
Van Gods onvergankelijk wee,
Van het zwaard, dat uit der scheê
Boven 't hoofd ons dreigde grammig,
Met den brand des afgronds vlamvig.
Israël trok al gelijk
Naar een aardsch vergankelijk rijk,
Dat maar voor een tijd mocht bloeyen,
Maar, na ons gebroken boeyen^[443],
Ons de Heere roept tot hem;
In het nieuw Jeruzalem,
Loopt dan, ijverig genegen,
Hebben wij door Christum kregen^[444]
Eenen weg gebaad en plat
Naar de schoone hemel-stad.
Daar dood, ziekte, strijd noch tranen
Gelijk over der Jordanen^[445]
Ons meer zal ontmoeten wreed,
Als 't den Isralieten deed.
Die zoo vlijtig hun^[446] bewezen
In het uiterlijke wezen,
Ook om slachten 't zuiver Lam,
't Welk terstond een einde nam,
Als den godlijken Messias
(Daar den anderen Helias
Zijn verkoren Jongers vroed
Op wees met den vinger zoet,
Alder schatten kleinoodkoffer),
Toen die kwam en zijnen offer,
Als hoog-priester, dede spâ
Op den berg Calvaria;
Toen hij tegens Satan kampten,
Alle priester-dienst en ampten
Eindden met het Paasschen-feest,
Als de Joden jaarlijks meest
Posten, dorpels nog bestreken
Met 's Lams bloede, tot een teeken
Hoe hun God bevrijdde weerd^[447]
Voor den slaanden Engels zweerd.
Voorspel, 't welk ons leert ten besten,
Hoe dat in den alderlesten
Dag der dagen, in 't gericht,
Voor Gods toornig aangezicht,
Jezus Christus ons zal vrijden
Door zijn heilig bitter lijden,
En, met 't rood onschuldig kleid^[448]
Van zijn droeve sterflijkheid,
Ons onrein melaatsche vlekken
Voor des Heeren aanschijn dekken.
Eet dan geestelijker wijs
Nog dit Lam, der zielen spijs,
Met een bitter sausse spijtig;

Ware Israëlieten vlijtig,
 Laat de kracht van zijne dood
 U nog zijn een hemels-brood!
 Weest omgordt, en staat alreede
 Om te wand'len na den vrede,
 Met den staf, alzoo 't behoort,
 Van des Heeren heilig Woord
 Opgeschort, omgord op vordel^[449]
 Met der liefden band en gordel.
 Ook aanmerkt hier algemeen
 Dees twee leids-liên der Hebreên:
 Mozes (onbespraakt voor Farons
 Aanschijn) hoeft des priesters Aronsv
 Reden-rijke tonge vocht^[450]:
 Doch geen van dees beiden mocht
 Isak brengen eindelijkken
 In Canaäns koninkrijken:
 Onder welke schorsse duikt
 Als men dezen bast ontluikt^[451],
 De onvolkomen zwakheid teder
 Van der wet te korten leeder^[452],
 Om in 't hemelsch vaderland
 Op te stijgen uit den brand,
 Uit den brand der zielen zweerdig^[453],
 Uit Gods toornigheid rechtveerdig,
 Daar ons Christus, als gezeïd,
 Heeft behouden uitgeleid.
 Want in Christo woont bekwamig
 Zelf de volheid Gods lichamig,
 't Evangelische verbond
 Vloeyet uit zijns wijsheids mond,
 Der genaden fontein-ader^[454],
 Ons verbidder, bij den Vader.
 Israël vertrok op hoop,
 Maar voor ons heeft al den loop
 Christus 't hoofd van zijne benden
 Lang te voren gaan vol-enden,
 En met 't kruis getriomfeerd
 Boven Hemelen en eerd^[455].
 Laat dit plaatse bij u grijpen,
 Laat dit godlijk zaaisel rijpen,
 Zoo zal te uwaarts 's Hemels gonst
 Vloeyen UIT LEVENDER JONST^[456].

VOETNOTEN:

- [1] nagenoeg.
- [2] Verzonnen.
- [3] Maar.
- [4] ingerichte.
- [5] Van (den Latijnschen dichter) Horatius.
- [6] Gebrekkig (van geest nam.).
- [7] Thans zich.
- [8] Men zou hier verkeerdelijk het wanklinkende daarnaar willen lezen; oorspronkelijk toch werd na en naar (d. i. ei-genlijk nader) dooreen gebruikt, en verdient dus in alle deze samenstellingen met waar, daar, enz. het eerste de voorkeur.
- [9] Thans dan.
- [10] Kortten (verg. de uitdrukking spanne tijds).
- [11] Thans vertoont (d. i. eig. vertoogent, met den langeren vorm, die den korteren

- geheel verdrongen heeft.)
- [12] te omspannen; verg. boven bl. 5, aant. [23].
- [13] blinkende.
- [14] Tweede-naamval van Venus.
- [15] blinde klip
- [16] Thans iets anders.
- [17] bestuur, beheer.
- [18] leerrijke.
- [19] Lat. voor tooneel.
- [20] planken.
- [21] J. Mz. Vaer (d. i. van der) Laer was een rijk Amsterdamsch lakenkooper, en van 1608-1616 Heer van Jaarsveld.
- [22] Thans doet hem verzellen.
- [23] bekrachtiging.
- [24] vrij te laten.
- [25] beesten (verg. 't Fr. bétail).
- [26] welriekend.
- [27] kaaugt en herkaaugt.
- [28] Dijt uit.
- [29] schapen (het deel voor 't geheel, en de vacht voor 't dier genomen)
- [30] pracht (verg. 't Hoogd. geschmeide).
- [31] kleed ('t Fr. habit).
- [32] voor schijnt.
- [33] Thans tot een helm geslonken.
- [34] zacht.
- [35] dan.
- [36] dezer dagen.
- [37] afbeeldt.
- [38] open.
- [39] Voor verlustigt.
- [40] tweesnijdend.
- [41] Thans ofschoon.
- [42] luister, glans geeft, blinkt.
- [43] 't zilver van den maan.
- [44] Voor raast.
- [45] legt; thans ligt.
- [46] zeis.
- [47] De landbouwende klasse.
- [48] Thans tot lachte verzwakt.
- [49] Een iegelijk.
- [50] Voor gemeen.
- [51] voren.
- [52] gelijk.
- [53] bron, water.
- [54] vonkelen (verg. 't Eng. to spark).
- [55] Thans schijnt te branden.
- [56] Thans alleen geknield.
- [57] sterk (verg. boven spark met ons sprank).
- [58] bespiedde.
- [59] in eigen persoon.
- [60] spiegelgladde, effene.
- [61] voor gebracht.

- [62] aan wien.
- [63] voor krult.
- [64] Thans wil.
- [65] Bewandelt, betreedt.
- [66] draait.
- [67] perk, omvang.
- [68] van't veld.
- [69] Zoo, indien.
- [70] bundel, koker.
- [71] Thans beschoren.
- [72] voor versmelt.
- [73] erkennen.
- [74] vloeit en geboeid, als vloei-et en geboei-ed te lezen; verg. beneden scheidet.
- [75] helderen.
- [76] voor vliegend span.
- [77] sluw.
- [78] Thans om te.
- [79] Eig. 't Hoogd. kreitz, d. i. kring, perk; van daar (gelijk ook hier) strijdperk.
- [80] veegt (van 't oude dwa-en, waarvan nog dweil).
- [81] schreyend.
- [82] Voor tarwen-aren.
- [83] Thans zich.
- [84] flikkeren, vonkelen.
- [85] hoekigen, kronkelenden.
- [86] golvenden.
- [87] voor verheuging.
- [88] afloopt.
- [89] kunnen.
- [90] Met uw verlof.
- [91] voor schijnt het.
- [92] voor toegevoegd, opgelegd.
- [93] voor zich.
- [94] op vaderlijke wijs.
- [95] ook (ofschoon).
- [96] voor baatte (wegens den volg. klinker).
- [97] Thans naar de ziel.
- [98] dreigt
- [99] met tranen in de oogen, weenend.
- [100] Thans onbewogen.
- [101] zijn verlaten opengezet.
- [102] Minder gelukkig voor aardkloot.
- [103] Thans van de ark.
- [104] zuiver.
- [105] kon.
- [106] wel.
- [107] bepaald; verg. boven bl. [3].
- [108] Voor keert het, proeft het.
- [109] toevoegt.
- [110] Dit aanwijzende den staat hier niet overbodig, maar op gelijke wijs als 't nog steeds in Overijsel en elders—voor 't Hollandsche die of dien onzer schrijftaal—gebezigd wordt. Evenzoo vroeger "den Farao".

- [111] gestarnte.
- [112] De spraakverwarring der Bijbellegende bij den torenbouw.
- [113] blinken (van daar onze metaalnaam blik en 't woord bliksem).
- [114] voor beheerscht het.
- [115] tot zijn straf.
- [116] meê.
- [117] wijselijk.
- [118] Tot veroordeeling en dwaling leidend.
- [119] anders verfrayen, thans vervrolijken.
- [120] een van boven gespleten stok.
- [121] staf.
- [122] blinkend; verg. boven op blikken.
- [123] voor te verteeren.
- [124] Thans tot lachte verzwakt. Het enkelvoud verklaart zich lichtelijk door vereenigende samenvatting der volgende opsomming.
- [125] Thans tot plukken verdikt.
- [126] bedwelmd.
- [127] de borst doorbonzend.
- [128] Lat. 2e naamval: van Farao.
- [129] voor duizenden.
- [130] gekweld.
- [131] Saamgetrokken uit hadtghy: hadt gij.
- [132] Glinsterde.
- [133] versta: geleek zij.
- [134] verkeerdelijk voor zwierf, verstierf.
- [135] Thans tot heette verzwakt.
- [136] (Gelijk metterdaad, metterwoon, enz. saamgetrokken met der spoed) thans met spoed.
- [137] begraven.
- [138] vaak, dikwerf d. i. veelmaals.
- [139] Thans ontstoken.
- [140] schielijk afgedane.
- [141] het gelaat verwingende.
- [142] Thans de.
- [143] Minder gelukkig voor overstelpt of iets derg.
- [144] Lat. vierde naamval van Mozes.
- [145] Helsche, Duivelsche.
- [146] Maar al te ongaarne geuit.
- [147] vlugger.
- [148] manlijke kracht.
- [149] lichtgeschitter.
- [150] walmend, smokend.
- [151] enkelv.
- [152] Duizelig maakt.
- [153] het groote heelal.
- [154] voor gemakkelijk.
- [155] plotseling.
- [156] vreest.
- [157] Thans geveegd, gezuiverd.
- [158] makkers (nam. de zeeluî).
- [159] voor wenden.
- [160] verradelijk.

- [161] vreeselijk; thans verkeerdelijk ijselijk geschreven.
- [162] vork ('t Hoogd. gabel), hier voor Neptunus' drietand.
- [163] bliezen.
- [164] d. i. stuurman (omdat die van Aenëas bij Virgilius zoo heet).
- [165] boos (druipend).
- [166] 't Hoogd. kutscher; thans koetsier.
- [167] aanging.
- [168] voor binnen.
- [169] voor berekenen.
- [170] voor strandde.
- [171] ellen.
- [172] dubbel snel.
- [173] ydele beelden.
- [174] voor verzwonden of verdwenen.
- [175] Lat. tweede naamval van Isis.
- [176] Thans vochtig.
- [177] Thans een of ander.
- [178] In 't geheel niets.
- [179] voor dier, thans wier.
- [180] voor acht ik.
- [181] Thans worden.
- [182] onachtzaam.
- [183] hoe langer.
- [184] versta: ons te ontslaan van.
- [185] voor te dreigen.
- [186] Door 't twee regels later volgend weder- overtollig.
- [187] wederbrengen, doen herboren worden.
- [188] herbracht.
- [189] ontzaggelijker.
- [190] gewelf ('t Fransche vouûte).
- [191] d. i. van E.
- [192] Geef nu verlof tot, veroorloof.
- [193] Deze Jup. maakt hier al een zeer vreemde vertooning, en geeft slechts een blijk te meer van smakelooze verwarring aller Goden en Godenlegenden in Vondels eeuw.
- [194] Van Saturnus (als Tijdgod genomen).
- [195] Anders dwingeland, en een bewijs dat men verkeerd doet, dit saamgestelde woord van een vermeend dwingelen af te leiden.
- [196] overladen.
- [197] voor klimmen.
- [198] Anders soep, spijs.
- [199] wegneemt, belet.
- [200] tot dwaling brengen. (verg. het Hoogd. verrückt.)
- [201] een veêrtjen.
- [202] gelooft gij.
- [203] wakker.
- [204] mars, koopwaar.
- [205] afgebeeld, voorgedaan.
- [206] kleuren.
- [207] Schort op, staakt.
- [208] is hij niet voorzichtig.
- [209] in beweging, beroerte.
- [210] voor keten of ketting ('t Lat. catena).

- [211] schuinsch geslingerde.
- [212] kunt.
- [213] het meest Helsche.
- [214] minder gelukkig voor onder hun vlerken, hun schaduw bedekken.
- [215] Versta: de opgesperde kaken.
- [216] Thans naar de ziel.
- [217] streelende, vleyende.
- [218] uitpraten.
- [219] Verg. boven de aant. op Jupiter.
- [220] zorgt.
- [221] (voet-)zolen.
- [222] Verkeerdelijk voor meer.
- [223] Hier in slechten zin, voor hoogmoedig, overmoedig.
- [224] bundel.
- [225] voor hoofdhaar; eerst later werd het uitsluitend gebezigd voor 'tgeen men toen nog een "looze paraik" noemde. Verg. o.a. Hoofts Dichtjen aan Anna Roemers dienaangaande.
- [226] Midden-Egypte.
- [227] Gedoornde d. i. stekelige puisten.
- [228] Voor een vloed van regendroppels,
- [229] Rijmshalven voor eizig.
- [230] onbedekt, dor.
- [231] Anders altegaâr.
- [232] voor de zon.
- [233] houdt weg, verschuilt.
- [234] schittert.
- [235] Hier nog meer in zijne oorspronkelijke beteekenis van verspringen.
- [236] vonkt (zie vroeger).
- [237] rijksappel, als teeken der oppermacht.
- [238] krijgshaftig.
- [239] Neder-Egypte.
- [240] voor grafteekenen in 't algemeen, hier de Pyramieden.
- [241] het uitspansel te naderen.
- [242] voor uitgespreid, uitgebreid.
- [243] Het Westen, in tegenoverstelling van den Levant (of Opgang) voor 't Oosten.
- [244] Zuiden.
- [245] voor wimpel, vaan, banier.
- [246] binnen den kring der stervelingen.
- [247] voedt, onderhoudt.
- [248] Minder juist voor afschiet.
- [249] Thans tot noch (gelijk ofte tot of) afgekort.
- [250] Volle verbuigingsvorm van den tweeden naamval.
- [251] den heer te spelen.
- [252] op zijn minst.
- [253] Hebreeuwsche naam voor Egypte.
- [254] Hier in goeden zin: grootsch, edelaardig.
- [255] niet.
- [256] Thans te vermaken.
- [257] met duren eede.
- [258] voor vlijt, dat toen nog zoo uitgesproken werd.
- [259] Versta: daarheen, van waar.
- [260] Gelijk reeds vroeger (bl. 6) voor reus.

- [261] vochtige.
- [262] voor u.
- [263] bedelbrokken of liever benden.
- [264] keuken.
- [265] kraanvogels.
- [266] Te gast te gaan.
- [267] Thans den eik.
- [268] Zoo lees ik, voor 't onverklaarbare van.
- [269] Trotsch, ontoegankelijk.
- [270] Thans om te.
- [271] Verkeerdelijk voor omvlochten.
- [272] naauwlijks.
- [273] afgemeten.
- [274] gewelven.
- [275] middelpunt.
- [276] voor strafzwaard.
- [277] Thans uwsweegs, sedert straat in den meer bepaalden zin van bestraten weg (via strata) gebezigd wordt.
- [278] allerlaagsten.
- [279] Fransche offerande, en dus verkeerdelijk meestal offerhand geschreven.
- [280] Thans veroorlooft.
- [281] verzacht het.
- [282] ontbloote, zichtbare.
- [283] Thans wordt.
- [284] wegneemt.
- [285] Thans tot en verkort.
- [286] wijselijk.
- [287] Germ. voor verwen.
- [288] vrijwaren.
- [289] Voor doorklieft.
- [290] onderwijjl.
- [291] Thans zich.
- [292] aan 't spit braden.
- [293] zuur.
- [294] gereed.
- [295] Thans maan.
- [296] verbijsterd (verg. 't Hoogd. verrückt).
- [297] Voor terwijjl.
- [298] luchtige, vlugge.
- [299] Minder gelukkig voor met getakte hoornen.
- [300] Verwarring van konijnen en hazen.
- [301] de golven van Thetys, d. i. de zee.
- [302] klaarlijk.
- [303] den reidans opent.
- [304] Thans spreidt.
- [305] Anders flambouw ('t Fransch flambeau), gelijk bureel van bureau.
- [306] Neder-Egypte.
- [307] overschaduwten.
- [308] Thans dien.
- [309] Thans tot morgenzon geslonken.
- [310] helderheid te gunnen.
- [311] bespreid.

- [312] De Grieksche Wraakgodinnen.
- [313] De bekende Schikgodin, die 's menschen levensdraad afsnijdt.
- [314] Voor sterren.
- [315] gedraaid.
- [316] gouden lokken.
- [317] Thans onttrokt aan.
- [318] Voor gestarnte.
- [319] verraderlijk (als een "dief" in den nacht ons besluipende).
- [320] De bekende rivieren der oude wereld.
- [321] Rijmshalven voor schadelijk.
- [322] oorlogsmaagd.
- [323] Thans wapenen.
- [324] streng, wreed.
- [325] Thans zoo.
- [326] Rijmshalven voor het loof of lover.
- [327] Thans voor het Fr. fluit verouderd (verg. echter nog ons pijper).
- [328] ommekring.
- [329] Voor de beesten van 't veld.
- [330] dicht bewassen.
- [331] Anders verloor.
- [332] Voor ouderdom.
- [333] Naar zijn eigenlijke beteekenis van vorm.
- [334] gilde.
- [335] bovenal.
- [336] overtrokken, overschaduwde.
- [337] Gallicisme voor graf.
- [338] erfgenaam, 't Fr. hoir.
- [339] Van ijs.
- [340] gestalte.
- [341] Thans eener zon.
- [342] bliksemflits.
- [343] Thans te.
- [344] Thans in verlengden vorm vertoont (d.i. vertoogent).
- [345] toorts.
- [346] vonkt.
- [347] Voor zoo en (d.i. niet).
- [348] doorboorden.
- [349] Rijmshalven maar verkeerdelijk voor gedocht.
- [350] vergetelheid.
- [351] Voor vlijmen, of liever vlijmend zwaard.
- [352] laat vrij.
- [353] Laat ze vlugten, trekken, reizen enz.
- [354] Voor be-ijzeld.
- [355] Mr. van Lennep is, in zijne nalezing en aantt. te recht tegen deze noodeloze verlenging, en Vondels misbruik van den uitgang ig in 't algemeen te velde getrokken.
- [356] Gelijk meer als zal (verg. ook 't Eng. to will).
- [357] weldra.
- [358] in persoon (verg. echter aant. [355]).
- [359] Verkeerdelijk voor van den Oceaan.
- [360] Thans maakt u.
- [361] weggevaagd (zie vroeger).
- [362] Verkeerdelijk en onwelluidend, maar maatshalven voor menschelijke treden.

- [363] draai, ommezwaai.
- [364] vergolden, betaald.
- [365] Voor dubbel.
- [366] Thans worden.
- [367] arm.
- [368] Thans om te, tot.
- [369] D.i. den moed.
- [370] D.i. de legerknechten (als die de wapens hunner vijanden vermeesteren).
- [371] weifelen.
- [372] oorloogt, strijdt.
- [373] Thans werpt (even als, omgekeerd, thans wordt voor 't vroegere werd).
- [374] In korten tijd.
- [375] Voor gezwind.
- [376] laat.
- [377] Rijmshalven voor beroemen.
- [378] kregel, wrevelig.
- [379] bejammerd (nam. door de Egyptenaren).
- [380] Hoogd. voor spoedig.
- [381] Thans dien.
- [382] Waarschijnlijk bedoelt de dichter datgene, waartoe hem zijn hartstocht verleidde.
- [383] Thans zelf.
- [384] 'thelpt niet.
- [385] voor onbedacht.
- [386] Hier voor schaar.
- [387] werpe.
- [388] golvend, drijvend.
- [389] stugge, harde (gelijk nog in Overijsel stoer; verg. ook ons stuursch).
- [390] wankel-, kleinmoedig.
- [391] Thans hoop.
- [392] In 't midden.
- [393] lager.
- [394] tegen den aard.
- [395] Dwars overtrekken.
- [396] op den duur.
- [397] Minder juist voor diepgaande, tot op 't grondelooze toe.
- [398] D.i. van de zee.
- [399] boos, verraderlijk.
- [400] zakt.
- [401] Thans eindelijk.
- [402] Thans veelal verkeerdelijk ijselijk.
- [403] vloeyend tal.
- [404] Rijmshalven voor klimmen.
- [405] Voor snellende.
- [406] Thans dollen, woedenden.
- [407] wien, tegen wien.
- [408] geeft om.
- [409] dwarsch, stuursch.
- [410] vochtig gewoel voor 't gewoel der golven.
- [411] binnen zoo korten tijd.
- [412] Voor meest onvervalschte.
- [413] goedgunstig.

- [414] ruw, woest.
[415] Voor krijgswapens.
[416] Thans meê.
[417] trompet.
[418] voorstaat, beschermt.
[419] Voor met zijn schaduw overdekt.
[420] genieten (verg. nog ons órberen).
[421] Thans om te; verg. vroeger.
[422] Voor breed.
[423] Versta: treurend slaakte.
[424] Voor gesternte.
[425] Voor teeken van dankbaarheid.
[426] Thans niets.
[427] Thans bron.
[428] Tweeden naamvalsuitgang, thans oprechte.
[429] heeft het.
[430] Voor gebouwd.
[431] geheime raad.
[432] Namelijk het offer.
[433] Minder gelukkig voor gedenken, mij herinneren.
[434] Rijmshalven voor verdiensten.
[435] Voor doet versagen.
[436] trotschen.
[437] Behooren.
[438] straalt; verg. reeds herhaaldelijk vroeger.
[439] Thans bezwijkt, zwicht.
[440] Rijmshalven voor melden.
[441] Voor verweren, beschermen.
[442] alleen (verg. 'thoogd. bloss).
[443] Latinisme voor nadat onze boeyen gebroken zijn.
[444] Maatshalven voor gekregen.
[445] Thans de Jordaen.
[446] Thans zich.
[447] Rijmshalven als stopwoord gebezigd.
[448] Voor kleet.
[449] voordeel.
[450] vochtig en daarom vaardig.
[451] ontsluit.
[452] ladder.
[453] snijdend, fel.
[454] bron-aâr.
[455] aarde.
[456] Uit levendige gunst; de leus der oude Rederijkers kamer te Amsterdam.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DE COMPLETE WERKEN VAN JOOST VAN
VONDEL. HET PASCHA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying

royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either

with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH

DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.